

ISSN 1302-3519

ÇALIŞMA ORTAMI

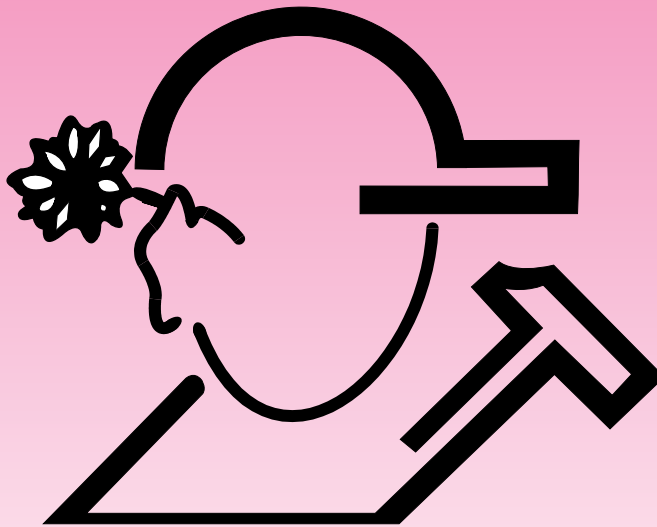
İki Ayda Bir Çıkar / Sayı : 112

Eylül - Ekim 2010

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

- Çocuk, Şiddet, İnsan Kaçakçılığı?
- Fabrikalarda ve İnşaatlarda Grup Halinde Beslenme
 - Rusya'da İş Güvenliği
 - 'Dünya' Gıda Güvenliği Zirvesi
- Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı 2009 Yılı Raporunun Kısa Özeti
 - Yöntem Bildirimi Nedir?
- Sağlıkta Dönüşüm Projesi'ne Sermaye Desteği : TÜSİAD
 - Çalışan Kız Karikatürleri
 - Pes Etmemek
- 2007 Türkiye Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması
 - İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım

Çöp Toplama Aracı, Temizlik Görevlilerini Bir Sonraki Çöp Toplama Yerine Götürmektedir

*Çalışan Çocuklara "Vefa Borcu" nuzu
Ödemek İster misiniz?*

*Fisek Enstitüsü'nün 28. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 18. Yılı*

www.fisek.org.tr

Çocuk, Şiddet, İnsan Kaçakçılığı?

Derleyen: Emirali KARADOĞAN*

Çocuğa Yönelik Şiddet Çalışması ve Sonuçları

2003 yılında bağımsız uzman Prof. Paulo Sergio Pinhero Birleşmiş Milletler adına "Çocuğa Yönelik Şiddet" konulu bir araştırma yaptı. Araştırmanın kapsamı; dokuz bölgede ve beş alanda (ev-aile, okul, bakım ve adalet sistemi, çalışma ortamı ve toplum) çocuğa yönelik şiddeti araştırmak, raporlamak ve tavsiyelerde bulunmaktır. Araştırma sonucu kitaplaştırıldı ve ayrıca 12 tavsiye kararı hazırlandı; ancak Birleşmiş Milletler, bu tavsiye kararlarını dikkate almadı. Buna karşın raporun yayınlanması dünya genelinde yankısını buldu. Hem Avrupa ve Ortadoğuda hem de Amerika kıtasında ülke ve Birlikler, bu rapor çerçevesinde çocuğa yönelik şiddet konusunda kendi özel programlarını oluşturdular. Bu bağlamda Lihtestayn, Aile içinde bile çocuğa yönelik şiddetin yasaklanması için düzenlemeler yaptı. Ayrıca dokuz ülkede, çocuğa yönelik bedensel şiddeti tüm alanlarda yasakladı: Kosta Rika, İspanya Venezuela, Uruguay, Portekiz, Yeni Zelanda Hollanda, Lüksemburg ve Moldova Batı Afrika ülkelerinden 34 İslam bilgisini, Ocak 2010'da Moritanya'da bir araya gelerek, -bir insanlık dışı uygulama olan- kız çocuklarının sünnnet edilmesini, sağlık yönünden zararlarını da ortaya koydukları bir fetva ile yasakladılar. Ancak İnsan hakları gözlem raporuna göre Irak Kürdistan bölgesinde uygulamanın devam ettiği yönünde.

Resim <http://www.facebook.com/group.php?gid=46886460897>, web adresinden alınmıştır.

Çocuk hakları ile ilgili iyi gelişmelerin yanında kötü gelişmelere de tanık olmaktadır. Özellikle çocuğun cezai ehliyet yaşını düşüren ülkelerin sayısı gittikçe artmaktadır. Çocuk hakları Komitesinin yaptığı açıklamaya göre, Gürcistan, İspanya, Arjantin, Filipinler, Kore ve Brezilya

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

cezai sorumluluk yaşını düşürdü. Ancak, kaç yaşa düşürüldüğüyle ilgili bir bilgi yok. Prof.Pinhero "Çocukları suçlamaktan vazgeçelim, Bu durumun kendisi başlı başına zarar verici bir şiddet unsuru. Çocukları suçlamayı durdurmak hepimizin çıkarıdır. Bu yüzden onlara çocukken çocuk gibi davranalım ve ceza yargılama sistemini yetişkinler için koruyalım" ifadeleri ile tepkisini dile getirmiştir. Buna rağmen Çocuklara ağır cezalar verilmeye devam ediliyor. Geçen yıl sadece İran'da 346 çocuk idam edildi. İran, Çin'den sonra çocuklara en fazla ölüm cezası veren ikinci ülke. Uluslararası Af Örgütü İran'ın çocuk cezalandırmadaki aşırılığına dikkati çekiyor.

Uzmanlar, tanık olduğumuz küresel ekonomik krizin Asya'da, çocuk ve gençlerin sex ticaretinin kurbanı olmalarının önünü iyice açmış olduğuna dikkati çekmektedirler. ECPAT (End Child Prostitution, Child Pornograph and Trafficking of Children for Seksual Porposes- Çocuk Fuhuşunu, Pornosunu ve Cinsel Amaçlar için Çocuk Kaçırılmasını Engelleme Derneği) yayınladığı bir raporda, artan yoksulluk, sosyal hizmetlere ayrılan bütçelerin azaltılması, hedef ülkedeki sıkı/katı göç yasaları çocukların hassaslığını arttıran faktörler olarak ortaya konmaktadır.

Resim, www.radikal.com.tr adresinden alınmıştır.

Mart 2010'da toplanan İnsan Hakları Konseyi'nde çocuk haklarına yönelik tartışmalar cinsel şiddet üzerine odaklandı. Burada sadece Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin bu durumu engellemek için yeterli bir mekanizma olmadığı ve NGO (Sivil Toplum Örgütlerinin) desteği ile yapılan kampanyaların etkisi vurgulandı. Bu amaçla Eylül 2010'da ilgili ülkeler bir araya gelerek yürütülecek kampanyaların programını belirleyecekler. Bu doğrultuda Mart 2010'da Afrika'da toplanan Afrika Çocuk Hakları ve Refahı Komitesi çocuğa yönelik şiddet özel gündemi ile düzenlediği toplantıda, bölgesel mekanizmalar ve örgütlerin paydaş olarak önemini vurguladı.

İnsan Kaçakçılığına Dünya Kupası Fırsatı

İnsan kaçakçılığının/ticaretinin (Trafficking) ne anlama geldiği konusunda bir kafa karışıklığı mevcut. Kavram, özellikle "gönüllü göç" ile karıştırılıyor. Birleşmiş Milletler Uluslararası Suç Sözleşmesi ve buna bağlı çıkarılan Palermo Protokolünde, kaçakçılığın bir tanımı yapılmış;

“Sömürü amaçlı olarak, kişilerin işe alınması, taşıma, ulaştırma, kişiyisaklamaa, barındırma, güç ve baskı yoluyla, kişinin zayıflığından faydalanarak, adam kaçırma, düzenbazlık ve kişinin rızası üzerinde kontrol sağlamak için ödeme yapılması ya da bazı yardımların yapılması”

Buna rağmen çoğu ülke çocuk kaçakçılığı ile çocukların satılmasını birbiriyle karıştırmaktadır. Satışı yasaklar-ken, kaçakçılığı göz önüne almamaktadırlar. Birbirleri ile örtüştüklere noktalar vardır ancak aynı değildirlir. Çocuk satılmadan da kaçırılabilir, kaçakçılığın hedefinde fiziksel yer değişikliği söz konusudur; bunun için ne bir alıcıya ne de bir satıcıya ihtiyaç yoktur. UNICEF İncocenti Araştırma Merkezi ayrımı daha belirginleştirmek için, “çocuğun satılması sınır içinde ya da sınırlar arasında hareket etmeye ihtiyaç duymadığı sürece, kaçakçılık statüsüne girmez. Ancak hem çocuk kaçırma hem de çocukların satılması önemli konulardır ve ikisine de aynı değerde önem vermemelidir. Bu bağlamda, Çocuk Hakları Sözleşmesinin 35. maddesi ve Çocukların Satılması, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisine Yönelik İhtiyari Protokol (OPSC), taraf ülkeler tarafından, her iki ihlalin önlenmesine yönelik gerekli düzenlemelerin yapılmasını zorunlu tutmuştur.

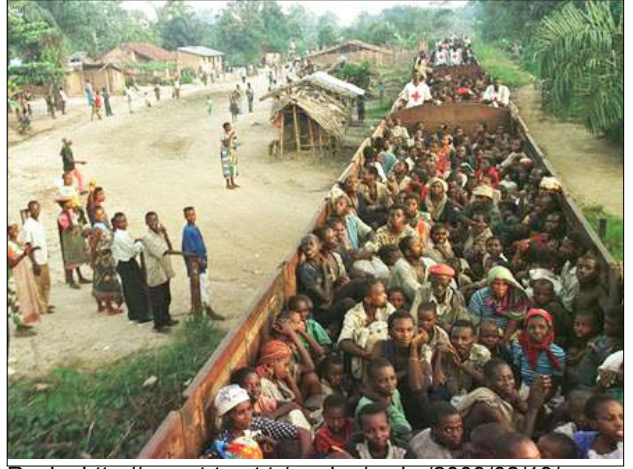
Resim <http://i.posta.com.tr/editor/HD/22/1/2010/fft2mm122120.jpg>, adresinden alınmıştır

Kaçakçılık mağduru çocukların en çok, cinsel istismara maruz kaldıkları ve bunda en önemli etkenin aile ve toplum gibi koruyucu mekanizmaların olmayışı gösterilmektedir. Bazı taraflar, mağdur çocukların, kaçak işçilik, zorla evlendirme, evlat verilme, ve farklı iş kolların kötü biçimlerinde çalıştırılmasından çok, sadece cinsel istismarlara önem verilmesini, eleştiriyorlar. Özellikle Haziran-Temmuz 2010 aylarında Güney Afrika'da düzenlenen Dünya Kupası'nın kaçakçılığı arttıracığından endişe edilmektedir. 2006 yılında Almanya'da yapılan Dünya Kupası'nda yaklaşık 40 bin kadın ve çocuğun bu yolla Almanya'ya kaçırıldığı, Avrupa Birliği'nin 2007 Raporunda yayımlanmıştır. Ancak bu dönem istatistiklerinde, kaçırılan ve fuhuşa zorlanan kadın ve çocuk sayısında artış olmaması da dikkat çekicidir.

G.Afrika Başkanı Jakob Zuma, dünya kupası sürecinde çocuk kaçakçılığının artabileceğine dikkat çekmiştir. Ancak karşıt görüşte olanlar da, milyonlarca çocuğun aç ve yoksul olduğu bir ülkeye böyle bir akının olmayacağını ve benzerlik kurulmaya çalışılan Almanya ile Güney Afrika'nın farklı konumda ülkeler olduğunu dile getiriyorlar. Buna karşın bir diğer tehlike ise G.Afrika'dan çocuk kaçırılması. Güney Afrika Çocuk Hattı yetkilisi Joan van Niekert, ülkede milyonlarca aç ve korumasız çocuğun

bulduğunu, bunları uyarmak için, çeşitli broşürler dağıttıklarını ancak bunların yetersiz olduğunu ifade ediyor. Ayrıca insanların öncelikle kararlarını doyumayı düşündükleri için tehlikeye açık olduklarını ve bunun için daha büyük bir uyarı sistemine ihtiyaçları olduğunu belirtiyor.

Asya Göçmen Merkezi, insan kaçakçılığı ve göç kavramlarının arasındaki farkın insan hakları aktivistleri için önemli olduğunu vurguluyor. Buna göre “göç genel bir fenomendir. İnsan kaçakçılığı da bunun bir biçimidir. İnsan kaçakçılığına daha fazla önem vermek ve göç bağlamının dışında tutmak, stratejik olarak insan hakları mücadalesine zarar verir, çünkü: a) İnsan kaçakçılığı, öncelikli olarak göçmenler için insan haklarını konuşmaktan çok, göçü suç kontrolü ve suçtan korunma bağlamına sokar ve sonra da insan hakları bağlamında insan kaçakçılığından bahseder. b) İnsan kaçakçılığı, hükümetler tarafından, genel anlamda göçü daha fazla kısıtlayan yaklaşımları geliştirmenin bir aracı olarak kullanılmaktadır.

Resim <http://www.trt.net.tr/medya/resim/2009/02/13/> adresinden alınmıştır

Hükümetlerin uyguladığı bu kaçakçılık politikaları, göçün olumlu yönlerini de yok etmektedir. Yapılan bir alan araştırmasında 1000 göçmen çocukla yapılan görüşmelerde, çocukların “yeni dil öğrenmek”, “şehir hayatının tanımak”, “yaşamın tadına varmak” olarak ifade ettikleri yeni yerleşim yerleri, göçün olumlu yansımaları olarak değerlendirilmektedir. Araştırma ayrıca kaçakçılık karşıtı politikaların, güvenli ve desteklenen göçün önündeki engelleri yükselttiğini ortaya koymuştur.

Çocuk kaçakçılığını bir diğer yansıması da ırkçı söylemlerin artması olarak gösterilmektedir. Örneğin, Avrupa'da buluna Roma Komitesi sık sık çocuk kaçakçılığının suçlularına ve mağdurlarına vurgu yapmaktadır. Çocukları Koruyun (Save the Children) oluşumunun haberine göre, “insan kaçakçılığı kavramı, toplumun mevcut sosyal dışlanmışları üzerindeki suç faaliyetleri, geleneksel uygulamaları ve hayatta kalma stratejileri arasındaki ayrımı belirsizleştirmek için kullanılmaktadır”.

Bu tür suç faaliyetlerinin çözümü temel programlar açık ve net anlaşılır araştırma ve politikaların oluşturulması ile beraber, medyanın sansasyonel etkisi dikkate alınmalıdır. Diğer yandan mağdur çocukların deneyim ve birikimlerinden faydalanmadan, sorgulamadan onları dışlayıcı önlem ve uygulamalar, ne kadar başarılı olabilir? Ya da onların savunmasızlığını ne kadar giderebilir?

Dünyadan Kısaca

Güney-Doğu Asya Ülkeleri Birliği'ne (ASEAN) bağlı ve her üye ülkeden 2 temsilcinin bulunduğu Kadınlar ve Çocuklar Komisyonu, seçim yaparak çalışmalarına başladı. Komisyon amaçlarını, kadın ve çocuk haklarını geliştirmek, adli ve idari kapasiteyi arttırmak ve bilgi toplama yöntemlerini araştırmak ve geliştirmek olarak belirledi. Birlik, insan kaçakçılığı, çocuk işçiliği, çoklu çalışmaya maruz çocuklar ve cinsiyet ayrımcılığına dikkat çekmeyi hedefliyor.

Resim <http://thesydneyglobalist.org/wp-content/uploads/2008/10/asean.jpg> web adresinden alınmıştır.

Hindistan'da, bir erkek öğrenci okul yönetimince maruz kaldığı fiziki şiddet sonucunda intihar edince, Ulusal Çocuk Hakları Koruma Komisyonu bir soruşturma başlattı. Araştırma sonucunda okullarda çocukların farklı şekillerde şiddete maruz kaldıkları tespit edildi. Bu amaçla yapılan düzenlemeyle, Hindistan'da okullarda uygulanan fiziki şiddet yasaklandı.

Afrika'da da Global inisiyatif ve Afrika Çocuk Politikası forumu, Afrika Genelinde Çocuklara yönelik bedensel şiddetin yasaklanması ve yok edilmesine yönelik bir bülten yayınladı.

Bulgaristan'da, televizyonda yayınlanan bir "Reality Show" programında 2-2,5 yaş arası dört çocuğun kullanılması sonucunda, ilgili yayın kuruluşuna yüklü bir para cezası verildi. Çocukların TV programlarına çıkmalarına yönelik bir kısıtlama talebi de Hindistan'dan geldi. Ailesi tarafından televizyon programına çıkmasına izin verilmeyen 11 yaşındaki bir kız çocuğu intihar edince, Ulusal Çocuk Haklarını Koruma Komisyonu, 7 yaşından küçük çocukların, televizyonda yayınlanan reality show programlarına çıkartılmamaları tavsiyesinde bulundu.

Hindistan, Yeni bir yasa tasarısı hazırlıyor. Buna göre evlilik yaşı kızlarda 18, erkeklerde 21 yaş olarak belirlenecek.

Haziranın ayının 16'sı Afrikalı Çocukların Günü olarak kabul edildi. Bu yıl günün teması "Çocuk Refahı İçin Planlama ve Bütçeleme: Ortak Sorumluluk". Afrikalı Çocuklar Günü, 1976 yılında Güney Afrika'da meydana gelen Soweto ayaklanmasını anmak için düzenleniyor. 100'den fazla siyahi öğrencinin öldürüldüğü ve binlercesinin de yaralandığı ayaklanma; siyahi öğrencilerin, düşük kaliteli eğitime karşı ve düşünce özgürlüğü talebi ile kendi yerli dillerini konuşma hakkı için marşlar eşliğinde yürüyüş geçmeleri sonucu olmuş.

Pakistan'da, Çocuk Haklarını Koruma Topluluğu

(SPARC – Society for the Protection of the Rights of the Child), Haziran 2010'un ilk haftasında yayınladığı resmi verilere dayanan bir yazıda, 2009 Pakistan'da çocukların, yoksulluk, zayıf yönetim, cehalet, yozlaşma, terörizm ve militarizmin darbesine katlanmaya devam ettikleri gerçeğini ortaya koymuştur.

Nijerya'da, BBC'ni haberine göre, bir hafta içerisinde 100 çocuk kurşun zehirlenmesinden kaynaklı hayatını kaybetmiş. Yasa dışı yollarla, altın aranması ve kazı işlemlerinin yapıldığı alanlarda yoğun miktarda kurşunun bulunmasının buna neden olduğu tespit edilmiş. İlgilili olan ise bu olayın genel bir sağlık taraması sonucunda, bazı köylerde hiç çocuğa rastlanması sonucu ortaya çıkmış olması.

Çad'da Afrika genelinde çocukların kolluk güçleri ve ve silahlı gruplar tarafından silah altına alınmasını engellemek ve sona erdirmek için bölgesel bir konferans düzenlendi. Çad ilk olarak, UNICEF desteğinde silah altındaki çocukların terhis edilmesini taahhüt etti.

Kaynaklar:

CRINMAIL 1177 <http://www.crin.org/email/index.asp>

CRINMAIL 1178 <http://www.crin.org/email/index.asp>

CRINMAIL 1179 <http://www.crin.org/email/index.asp>

1. Çöp aracının arkasında gidilirken kesinlikle bas-
ma platformunun üzerinde durulmalı ve her iki elleri ile
tutuma koluna tutunmalıdır.
2. Kiri! ortanda kesinlikle sigara içilmemelidir. Si-
gara içmeden önce el ve ağızlarını bol su sabun
ile iyi bir şekilde yıkamalıdır ve ortam mutlaka temiz
olmalıdır.
3. Çöp toplama işi için kullanılabileceği yetkili ma-
kamlarca onaylanmış, standartlara uygun kullanan at-
tırlı maseke, görev sırasında ve araç arkasında gidilir-
ken mutlaka kullanılmamalıdır.
4. İşçilere kişisel hijyen ve kişisel koruyucu dona-
nımların uygun kullanımı konularında yetkili kişilerce
eğitim verilmeli, eğitimini etkinliği değerlendirilmelidir.
5. İşçilerin ayakta kalma kaymaz tabanlı güvenli ayakkabı
olmalı ve çalışmalarını sırasında kullanılmamalıdır.

Ne yapılmalı ?

İKİ DAKIKA DÜŞÜN
> Sayfa 23'ün yanıtı

Fabrikalarda ve İnşaatlarda Grup Halinde Beslenme

A.Gürhan FİŞEK*

“Ağız tadıyla çalışmak” denildiğinde ilk akla gelen keyifle ve stresten uzak çalışmaktır. Ancak, beslenmenin de çalışma içerisinde bir keyif kaynağı oluşturduğu, stresi azalttığı ya da doyum yaratarak verimi yükselttiği gözardı edilmez.

Buna karşın, bir çok işyerinde başlıca yakınıma konuları arasında öğlenleri verilen yemekler yer alır. Yakınlara kaynaklık eden konu ise çoğunlukla yemeklerde kullanılan yağlar ile ilgilidir. Özellikle, yemek fabrikaları ile, fabrikalara, inşaatlara vb yemek sağlanması, işçi ve temsilcilerinin yemek servisi üzerindeki kontrolünü azaltmıştır. Bu bilinmezliğin ve dışlanmışlığın da yakınları artırdığı düşünülebilir. Bazı toplu iş sözleşmelerine bakıldığında ise, beslenme konusunun yalnızca kaloriye ya da paraya indirildiği görülür. “Yeterli kalorili yemek” kavramı, dengeli bir beslenmeyi anlatmaz. Para miktarı ise, yemeğin kalitesinden çok kıdem tazminatına eklenecek miktarı anlatır.

Bütün bunlar bize işyerlerinde beslenme konusunda, çok boyutlu ve derinlemesine düşünülmeyişi; sık yaklaşımlar sergilendiğini ortaya koymaktadır. Köksal, üçüncü beş yıllık plan döneminde, şöyle yazmaktadır:

“1973 yılında yayınlanan Türkiye Üçüncü 5 Yıllık Kalkınma Planı’nda kesin bir beslenme politikasının ana hatları verilmemiştir. Beslenme konusundaki paragrafın son cümlesinde ‘Beslenme problemlerinin çözümü için detaylı herhangi bir beslenme programı hazırlanmamıştır.’ denilmektedir. Türkiyedeki beslenmecilerin ileri gelenleri, milli beslenme politikasının saptanmayışını, beslenme konusunda ülke çapında gerçekçi istatistiklerin yokluğuna atfetmektedirler” (Köksal, 1977). Görülen o dur ki, 33 yılda, değişen bir şey yoktur.

II

Birey enerji üretmek için enerji tüketir. Enerjisini de beslenme yoluyla toplar. 1800 kalori yaşamsal gereksinimleri karşılamak için gerekli olan enerjidir. Yapılan işin ağırlığına, yani vücudun harcadığı enerjinin artmasına bağlı ola-

rak, gereksinim de yükselir. Eğer ağır iş yapan bir kişinin, az kalorili bir beslenme durumu munda, kas gücünde azalma, dikkat dağınıklığı, hareket hızında azalma, koordinasyon eksikliği çıkar. Böyle bir durumda, kişi önce yaşamsal gereksinimlerini gidermek için enerji ayırır; sonra artıranı işini yapmaya yöneltir.

Risk altındaki gruplar, beslenme açısından da, aynı zamanda özen gösterilmesi gereken kesimlerdir. Çocuklar, kadınlar, kronik hastalar ve ağır işçiler... Dengeli ve yeterli miktarda gıda tüketmeyen işçinin, hastalıklara direnci az, kazalara eğilimi fazla ve verimi düşüktür.

Kalori, enerji gereksinmesinin bir göstergesi olmak-

TABLO 1

Çalışma Durumlarına Göre Günlük Enerji Tüketim Standartları (20-39 yaş; kadın 55 kg, erkek 65 kg)

Enerji Harcaması	Cinsiyet	Hafif (kal)	Orta (kal)	Orta Üstü (kal)	Ağır (kal)
UYKU (8 saat)	K	420	420	420	420
	E	500	500	500	500
İŞ (8 saat)	K	800	1000	1400	1800
	E	1100	1400	1900	2400
İŞ DIŞI (8 saat)	K	980	980	980	980
	E	1500	1500	1500	1500
TOPLAM	K	2200	2400	2700	3200
	E	2700	3000	3500	4000
Kg başına eklenecek	K	36	40	47	55
	E	42	46	54	62

la birlikte, tek başına yeterli beslenmenin göstergesi değildir. Yeterli ve dengeli beslenmeden söz edebilmek için besinlerin içerdiği besin öğelerine bakmak gerekmektedir. Bu öğeler 5 tanedir: Protein, yağ, karbonhidrat, maden, vitamin, su. Besinlerde her birinde ayrı özellikte ve vücut çalışmasında ayrı görevi olan değişik türde besin öğeleri bulunmaktadır.

Besin öğeleri arasında yer alan proteinler, hem enerji sağlarlar; hem de hücrenin temel ögesi olduklarından büyüme, gelişme, yıpranan hücrelerin yenilenmesi için gereklidirler. Ayrıca bazı hormonların ve enzimlerin yapısına girerler. Bu yüzden beslenmede ayrı bir önem taşırlar.

Bütün bu öğeleri kucaklayan bir yemek menüsü ortaya koyabilmek için aşağıdaki çizelgenin titizlikle izlenmesi gerekmektedir (Tablo 2).

Toplu beslenme yapılan kurumlarda kullanılabilen standart yemek tarifelerinin bir porsiyonlarının kalori ve besin değerlerini gösteren tabloya başvurularak, her yemeğe ilişkin değerler tabloya işlenir. Ortaya çıkan toplam değer ile olması gereken arasındaki farkı giderebilmek için, yemek menüsüne “eksikliği giderici gıda” eklenir. Deneyimler, ge-

* Prof.Dr., Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü - İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

nellikle bir porsiyon yoğurdun giderici gıda işlevini kolaylıkla yerine getirdiği doğrultusundadır.

III

Grup halinde (ya da toplu) beslenme, olumlulukları kadar olumsuzlukları da barındırmaktadır. Olumludur; çünkü, işçilerin tek tek elde edeceklerinden daha yeterli ve dengeli gıda sunulması olanağı vardır. Olumludur; çünkü, günlük enerji gereksinmesinin karşılanması bilinçli-bilinçsiz işçi ayırımı yapılmaksızın, güvenceli bir biçimde tüm işçilere sunulmaktadır.

Olumsuzlukları ise, kurallara uyulmamasından, maliyeti daha düşük tutma çabasından kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan, grup halinde beslenme durumunda, grubun bilinçlendirilmesi ve denetime ağırlığını koymasını sağlamak gereklidir. Sözelimi, sendikalı işyerlerinde, yemek hizmetinin denetimine sendika temsilcileri aracılığıyla ağırlık koyma sözkonusu iken; bu temsilcilerinin beslenme ilkeleri konusunda ne denli bilinçlendirildikleri ise daima soru işa-

reti olarak kalmaktadır.

Grup halinde beslenme sağlanırken dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır :

- Besin öğeleri bakımından yeterli ve dengeli beslenme sağlanmalıdır.
- İşçilerin psiko-sosyal doyumları sağlanmalıdır.
- Hizmetin sürdürülebilirliği açısından ekonomik olması ve yemek artıklarının en düşük düzeye indirilmesi çok önemlidir.
- İşçi dalkavukluğunun ötesine geçilip, eğiticilik işlevi de üstlenilmelidir.

Grup halinde beslenmenin sağlanmasının çeşitli aşamaları vardır. Her aşamada, denetimin etkin bir biçimde yapılması, katılımın sağlanması ve bilimsel ilkelere özen gösterilmelidir. Bu aşamaları şöyle sıralayabiliriz :

1. İşçilerin besin gereksinmelerinin sağlanması : Bunun için, mutlaka yapılan iş sırasında harcanan enerji miktarı hesaplanmalı ve bunun yerine konulması amaçlanmalıdır. Hatta bir adım daha öteye giderek,

TABLO 2

Türkiye İçin Önerilen Günlük Enerji ve Besin Öğeleri Tüketim Standartlarının Her Öğün için İzlenmesinde Kullanılabilecek Çizelge Örneği

Yemek	Kalori	Protein (gr)	Yağ (gr)	Kalsiyum (mg)	Demir (mg)	Vitamin A (IU)	Vit B 1 (mg)	Vit B 2 (mg)	Niacin (mg)	Vit C (mg)
1.YEMEK* (Örnek : Terbiyeli Köfte)	343	14,6	20,6	23,1	2,6	231	0,2	0,1	4,1	14,1
2.YEMEK										
3.YEMEK										
TOPLAM										
Olması gereken **	3000	65	500	10	1500	5000	1,2	1,7	20,0	60
Giderici gıda										

* Yemeklerin besin değerleri ile ilgili bilgiler verdiğimiz kaynaklardan elde edilebilir.

** 20-39 yaşında orta derecede fiziksel aktivite yapan erkek işçi için hesaplanan değerler.

** Aşağıdaki Tablo 3 kullanılarak "olması gereken" yaş, cinsiyet, özel konumlar için yeniden düzenlenebilir.

TABLO 3

Türkiye İçin Önerilen Günlük Enerji ve Besin Öğeleri Tüketim Standartları (Orta derecede fiziksel çalışma yapanlar için)

YAŞ	C	Kalori	Protein (gr)	Yağ (gr)	Kalsiyum (mg)	Demir (mg)	Vitamin A (IU)	Vit B 1 (mg)	Vit B 2 (mg)	Niacin (mg)	Vit C (mg)
16-19	E	3600	80	700	15	1500	5000	1,4	1,9	23,3	50
	K	2400	70	600	20	1500	5000	1,0	1,3	16,0	60
20-39	E	3000	65	500	10	1500	5000	1,2	1,7	20,0	60
	K	2200	55	500	22	1500	5000	0,9	1,2	14,0	70
40-49	E	2700	65	500	10	1500	5000	1,2	1,5	18,0	60
	K	2000	55	500	22	1500	5000	0,8	1,1	13,0	60
50-69	E	2500	65	600	10	1500	5000	1,0	1,4	16,5	60
	K	1800	55	600	10	1500	5000	0,7	1,0	12,0	50

işçinin kendisinden beklenen sabah kahvaltısı ve akşam yemeklerinin ne ölçüde gereksinimleri karşıladığı (kural olarak günlük gereksinmesinin 1/2'sinin karşılanması beklenir) araştırılmalı; açığı giderici önlemlere başvurulmalıdır.

2. Yemek listelerinin hazırlanması : Gereksinimler, eğitici, sürdürülebilirlik ve psiko-sosyal doyum gözönünde tutularak düzenlenmelidir. Tablo 2'de sunulan çizelge örneğinden yararlanılabilir.
3. Besinlerin satın alınması ve saklanması : Kalite ve sağlığı koruma ilkelerine özen gösterilmelidir. Sözgelimi yeşilliklerin sulanmasında kanalizasyon bulaşığının olmaması, organik tarım ürünlerinin seçimi, yağların asit oranlarına bakılarak seçilmesi vb. Saklanma sırasında bakteri ürememesi için, korunmanın sağlanması vb.
4. Yemeklerin hazırlanması : Bu aşamada pişirme kayıpları önemlidir. En fazla kayba uğrayan besin maddesi vitamin ve proteinlerdir. Sindirimin kolaylaştırılması, yararlılığının artırılması ve vücut için zararlı madde oluşumunun önlenmesi için çalışılmalıdır. Yağların kalitesi ve sık değiştirilmesi de yakınmaların azaltılması açısından çok önemlidir.
5. Mutfakta iş sağlığı güvenliği kurallarına uyulması : Mutfak çalışanlarının da, tıpkı diğer işçiler gibi sağlıklı ve güvenli ortamlarda, kazaya uğramadan, hastalıklara yakalanmadan çalıştırılmaları gerekir. Bu bakış açısının işçi-işverende oluşması, mutlaka, kendisini çevre ve üretim alanında belli eder; "bir çuval incir berbat edilmez".
6. Yemeğin sunumu : İnsanlar güzel şeylere layıktır. Sunulan ortamın ve sunucuların temizliği, albenili ve çağdaş görüntüsü önemlidir. Çatal, bıçak, kaşık, tabak ve tencerelerin özenle yıkanmış ve kurulanmış olması işçilerin hizmete olan güvenini artırır. Peçete, temiz-beyaz masa örtüsü ve beyaz önlüklü-eldivenli servis elemanları ile desteklenmiş bir yemek dağıtımı, mutfak çalışmasının başarısını artırır.
7. Hoşnutluğun araştırılması ve izlenmesi :
 - a) İnsanların ağız tatları birbirinden farklılık göstermek-

te, kültürel alışkanlıklar yemeği beğenme düzeyini yakından etkilemektedir. Mutlaka beslenme eğitimi ile işçilerin "grup olma" alışkanlıkları bu konuda da en az düzeyde benzeşik hale getirilmelidir. Onların konuşmalarına, kendilerini ifade etmelerine ve eğiticileri dinleyebilmeleri sağlanmalıdır.

- b) Fabrika ortamında kullanılan kimyasal maddelerin ağızda bıraktığı çeşitli tadlar (metalik, tatlı tad, acı tad vs) işçinin hoşnutluğunu yakından etkiler. Burada çok başarılı bir mutfak çalışmasına karşın, fabrika ya da inşaatla başarısız bir işçi sağlığı iş güvenliği hizmetinin getirdiği engelleme ortaya çıkmaktadır. İzleme çalışmalarında böyle bir çelişki ortaya çıkarsa, bunun gereği de yerine getirilmelidir.

IV

Beslenme konusu, hele grup düzeyinde ele alınacaksa, geniş boyutla bakılabilecek bir konudur. Grubun bireyden farkı, etkileme ve değiştirme yetisinin olmasıdır. Tüketicinin gücü birlik olmasından ve çoğalmasından gelir. İşte inşaatlarda ve fabrikalarda, bu güç, sağlıklı, yeterli ve dengeli besinlerin sağlanması konusunda mutlaka kullanılmalıdır. Bu konuda yalnızca tüketici olan işçiler değil; mutfak görevlileri değil; besinleri toptancıdan alıp fabrikaya getirecek satın alma görevlisinin de bilinçlendirilmesi ve yaptığı işin kutsallığına (tıpkı bir sağlıkçı gibi) inandırılması gerekir. Grup halinde beslenme, ekip çalışmasını gerektirir. Tüm ekip üyelerinin ve yakın çevrelerinin eğitilmesi- bilinçlendirilmesi zorunludur. Birlikte üretilecek, birlikte yenecek ve bundan mutlu olunacaktır.

KAYNAKLAR

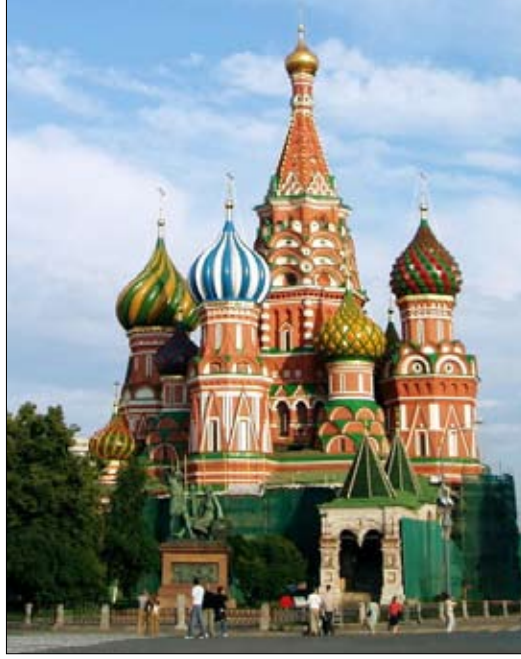
- Baysal A., Kutluay T. (tarihsiz) : Toplu Beslenme Yapılan Kurumlar İçin Yemek Planlama Kuralları ve Yıllık Yemek Listeleri – Türk İş Yayınları No.161
- - (1985): Toplu Gıda Tüketimi Yapılan Kuruluşlarda İnsangücü Verimliliğini Artırmaya Yönelik Beslenme Teknikleri – Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları No. 325
- Fişek A.G. (1985) : Toplu Beslenme Yapılan Kuruluşlarda Yararlanılacak İş Sağlığı ve Güvenliği Önlemleri – Toplu Gıda Tüketimi Yapılan Kuruluşlarda İnsangücü Verimliliğini Artırmaya Yönelik Beslenme Teknikleri, MPM Yayını No.325.
- Köksal O. (1977) : Türkiye'de Beslenme (Türkiye 1974 Beslenme-Sağlık ve Gıda Tüketimi Araştırması).

Rusya'da İş Güvenliği

Mustafa TAŞYÜREK*
(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde 1983-85 yıllarında İş Sağlığı master'i yaparken parlayıcı – patlayıcı, zararlı ve/veya tehlikeli kimyasal maddelerin çalışma ortamında bulunmasına izin verilebilecek değerleri / konsantrasyonları (MAK, TLV vb. değeri) karşılaştırırken, çoğu kez Amerika Bilesik Devletlerinin (ABD) İş Sağlığı ve Güvenliği Ulusal Enstitüsü (NIOSH), Bilesik Devletler İş Güvenliği ve Sağlığı Kurumu (OSHA) ve Amerikan Devlet Endüstriyel Hijyen Konferansı (ACGIH) gibi kurumların standartlarının yanında, İngiltere ve Almanya gibi batı Avrupa ülkelerinin ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) MAK değerlerine bakar idik. Çoğu kez de gerek ülkemizdeki tüzük ve yönetmeliklerde belirtilen MAK değerlerle,

batılı ülkelerin ilgili kurumlarınca ilan edilen değerlere göre SSCB'nin değerleri daha düşük kalırdı. Sanki Sovyetler Birliği'nde çalışma ortamı havasında batılı ülkelere göre daha az kimyasal maddenin bulunmasına izin veriliyordu. Bu durum rehber hocam Sn.Prof.Dr. İsmail Topuzoğlu'nun derslerinde değerlendirilirken, hocamın bir sözü o günden bu güne hiç aklımdan çıkmadı. "Arkadaşlar bu ülkede gerçekten işyerlerinde, çalışma ortamında kimyasal madde konsantrasyonun bu değerlerin altında tutabiliyorlar mı?

Elimizde yeterli veri / bilgi yok, keşke böyle olabilse." Hocamız konulara bilimsel bir kuşkuculukla yaklaşmamızı da bize öğretiyordu.

22-28 Temmuz 2010 tarihleri arasında bir tur şirketinin organizasyonu ile Rusya'nın Moskova ve St Petersburg şehirlerine (son derece memnun kaldığım) turistik geziye katılma fırsatım oldu. Her iki kentten çok etkilendim, çok beğendim. Hani halk arasında bir rivayet dolaşılır:

Çingene kızını prenses yapmışlar. Prens bir ormandan geçerken çok güzel çam ağaçlarına gözleri takılır ve "Bu ağaçlardan da ne güzel elek olur" der. Benim de Rusya gezim biraz öyle oldu. Bir taraftan harika metro istasyonları, Kremlin başta olmak üzere müzeler, saraylar, Nazım Hikmet'in de yattığı ünlü-

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

Rusya'da bir cadde: Caddedeki inşaattaki iskele (ara korkuluğu ve etekliği yok).

ler mezarlığı, caddelerin, sokakların temizliği, genişliği vb. Bir çok güzel şey insanı etkiliyor, büyülüyor, iyi ki gelmişim dedirtiyor.

Acaba iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları nasıl? Bir taraftan da Ülkemizde ve batı Avrupa Ülkelerinde sokakta gördüklerimle kıyaslıyorum.

27 yıl sonra hocam Prof.Dr. smail Topuzoğlu'na cevabım; hocam bir haftalık süre içinde Rusya'nın iki büyük kentinin sokaklarında gördüğüm iş güvenliği uygulamalarından bir iş sağlığı ve güvenliği uzmanı olarak memnun kalmadım.

İşte örnekler:

Moskova'da Kremlin Sarayı'nın içinde bir bina onarımı. İskelenin ara korkuluğu etekliği yok, işçilerin emniyet kemeri bulunmamaktadır.

St Petersburg'da cadde merdiven üzerinde bir montaj çalışması. Yoldan geçenlerin merdivene çarpma olasılığına karşı önlem alınmamış.

St Petersburg'da bir tadilat molozlarını taşıyan işçiler.

St Petersburg'da güzel bir caddenin kaldırımında onarım çalışması.

St Petersburg'da tramvay yolu bakım-onarım işçileri. Hava çok sıcak ve ayaklarında terlik.

'Dünya' Gıda Güvenliği Zirvesi

Taner AKPINAR*

Dünya Ticaret Örgütü (*World Trade Organization-WTO*), Uluslararası Para Fonu (*International Monetary Fund-IMF*) ve Dünya Bankası (*World Bank-WB*) hem genel ekonomik politikalarda hem de tarım politikalarının belirlenmesinde hüküm sürmeye devam etmektedir. Bu kuruluşların tarım politikalarının ana eksenini, gelişmekte olan ülkelerde tarımsal desteklerin kaldırılarak piyasa yönelimli bir ticaret sisteminin hakim kılınması oluşturmaktadır. Örneğin, WTO 2001 yılında Katar Doha'daki toplantısında bu yönde bir karar alınmıştır.⁽¹⁾

Tarımın piyasalaştırılarak rekabete açılması tarımdan geçimini sağlayan geniş kitleler açısından iki temel sonuç doğurmaktadır. Birincisi, herhangi bir rekabet gücüne sahip olmayan köylü kesimin tarımdan sürülmesidir. Samir Amin üçüncü dünya olarak nitelendirilen bölgelerde tarımdan geçimini sağlayan üç milyar köylü bulunduğunu ve bunların pazara sürebileceği ürün miktarının otuz milyon modern çiftçi tarafından üretililecek durumda olduğunu ifade etmektedir. Amin'e göre, tarımın rekabete açılması bu insanları geçim kaynağından ederek onların geleceğini karartmaktadır.⁽²⁾ İkincisi ise, ekonomik krizlere ve üretim dalgalanmalarına bağlı olarak gıda fiyatlarının yükselmesinin satın alma gücü olmayan insanları açlığa sürüklemesidir. Örneğin, IMF 2000 yılında iyi bir üretim gerçekleştiren ve bunu stoklamak isteyen Malawi'ye müdahale ederek, çok yüksek ve pahalı mısır stoku tutmanın

israf olduğu gerekçesiyle, stoklarını sıfırlamıştır. Malawi 2001 yılında mısır üretiminde yüzde 36'lık bir düşüş yaşamış ve mısır ithal etmek zorunda kalmıştır. 2000 yılında tonunu 45 dolara sattığı mısırını 2001 yılında 255 dolara ithal etmiştir. Ancak alım gücü olmadığı için üretim açığının yalnızca yüzde 6'sını ithal edebilmiştir. Bunun sonucunda yüzbinlerce insan açlık sorunuyla karşı karşıya kalmıştır.⁽³⁾

Küresel ekonominin eşitsiz işleyişinin yol açtığı sorunlar artık işsizlik, yoksulluk, sosyal güvencesizlik vb boyutları aşarak açlık sınırına kadar dayanmıştır. Dünya genelinde 1 milyardan daha fazla kişi açlık sorunuyla karşı bulunmaktadır. Açlık sorunu yalnızca nicel olarak büyümüş aynı zamanda sorunun şiddeti de çok artmıştır. Öyle ki, her beş saniyede bir kişi açlıktan ölmektedir.

Kuruluş yıldönümü olan 16 Ekim'i 1979 yılından beri Dünya Gıda Günü olarak kutlayan FAO (Food and Agriculture Organization-Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü) bu karanlık tablo karşısında harekete geçmiş ve çözüm arayışına girişmiştir. Dünya Gıda Günü 1981'den beri de belirli bir temaya odaklanmaktadır. 2010 yılının odağı da "açlık" sorunudur. FAO 2010 yılında açlıkla mücadele konusunda bir de imza kampanyası başlatmıştır. Bu etkinliklerin amacı; dünya gıda sorununa ilişkin

farkındalığın artırılması, açlık, yetersiz beslenme ve yoksulluğa karşı dayanışmanın güçlendirilmesi olarak ortaya konmaktadır.⁽⁴⁾ Bu amaçlar sorunun kaynağını görmekten, göstermekten ve tabii ki çözmekten uzaktır.

Çözüm arayışındaki FAO, 2009 yılında da Dünya Gıda Güvenliği Zirvesi gerçekleştirmek istemişti. 16-18 Kasım 2009 tarihlerinde İtalya'nın başkenti Roma'da gerçekleştirilen bu zirvenin amacı, dünya ülkelerini bir araya getirerek

* Dr. Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Görevlisi
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

açlık sorununa çözüm bulmaktır. Bu amaç doğrultusunda, Dünya Gıda Güvenliği Zirvesi'nde yoksulluk ve açlığın hüküm sürdüğü bölgelerde tarımsal üretimin desteklenmesine ilişkin önlemler alınması planlanmıştır. Toplantının son gününde, medya, toplantıyı yoğun bir şekilde haber sayfalarına ve ekranlarına taşıdı. Medyanın ilgisi daha çok açlık sorununun nicel boyutları ile toplantının dedikodu gündemi (ağırlıklı olarak toplantıya katılan ülkelerin devlet başkanlarının eşlerinin yaptığı turistik geziler ve lüks alış-verişler) üzerine yoğunlaştı. Medya, G-8 ülkelerinin katılmaması nedeniyle bu toplantıyı inandırıcı bulmadığını açıkça ifade etti. Bu nedenle olsa gerek, toplantının içeriğine ilgi göstermedi.

İtalya'nın haricinde, G-8 olarak bilinen oluşuma dahil olan ülkelerin hiçbiri bu toplantıya katılmadı. Anlaşılan kendilerini bu dünyadan değil, başka bir dünyadan sayıyorlar! Kendilerini başka dünyadan saymalarına karşın, bu dünya ile ilişki ve iletişim içinde hiç bulunmuyor değiller. Dayatıkları yeni-liberal politikalarla gelişmekte olan ülkelerin tarımını yerle bir ederken, bu dünya ile yoğun bir ilişki içindeler. Buna karşın, açlık gibi bir sorun için bile kılıplarını kıpırdatmadıkları açıkça görüldü. Bu bakımdan, toplantı dersler alınması gereken bir etkinlik oldu.

Gündemi 'dünya'daki açlık sorunu olan Dünya Gıda

Güvenliği Zirvesi'nde açlık sorununa karşı hiçbir çözüm üretilmediği, FAO Genel Direktörü Jacques Diouf'un kapanış konuşmasında da, açıkça ifade edilmektedir.⁽⁵⁾

Bir yanda Dünya Ticaret Örgütü, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası, diğer yanda Birleşmiş Milletler ve onun Gıda ve Tarım Örgütü, Uluslararası Çalışma Örgütü gibi uzman kuruluşları... Birinci grubun yaptığı tahribatları ikinci grup onarmaya çalışıyor. İkinci grubun söz konusu çabası 1945'ten beri süregelmektedir. İşte gelinen noktada, milyarlarca insan insanlığın en temel gereksinimi olan besin maddelerini bulamadığı için açlığın pençesinde... Böyle giderse Ignacio Ramonet haklı çıkacağı benziyor. Ramonet 21. yüzyılın büyük savaşlarından birinin de gıda maddeleri için olacağını öngörmektedir.⁽⁶⁾

Dipnotlar

- (1) http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_e.htm#agriculture
- (2) Samir Amin, (2003), "Dünya Yoksulluğu, Yoksullaşma ve Sermaye Birikimi", http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=299
- (3) Korkut Boratav, (2004), Yeni Dünya Düzeni Nereye?, İmge Kitabevi, Ankara, s. 133.
- (4) <http://www.un.org/depts/dhl/food/index.html>
- (5) <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=33002&Cr=hunger&Cr1=>
- (6) Ignacio Ramonet, (2009), Tarımda Yeni Sömürgecilik, http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=22416

Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı 2009 Yılı Raporunun Kısa Özeti⁽¹⁾

Özetleyen: Can Umut ÇİNER*

2009 yılında tüm Avrupa, birçok ülkede durgunluğun ve işsizliğin sürdüğü ağır ekonomik krizin gölgesindeydi. Bu ortamda, Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı, European Agency for Safety and Health at Work, (EU-OSHA) sağlık ve güvenliğin önemi konusunda kamuoyunu bilinçlendirmeye yönelik çabalarına devam etti. Ajans 2009 yılında daha önceden önemli işlere imza attı. *Yeni ve Artan Riskler Üzerine Avrupa Şirketleri Araştırması* (ESENER), *Risk Değerlendirmesi İçin "Sağlıklı İşyeri" Kampanyası* ve tüm Avrupa çapında yapılan iş sağlığı ve güvenliği alan araştırmalarının yanı sıra, fotoğraf yarışması ve sağlıklı işyerleri konulu film ödülleri bu yılın en önemli faaliyetleri arasında sayılabilir.

Bu kısa çalışmada, EU-OSHA'nın faaliyetleri 2009 yılı Faaliyet Raporu çerçevesinde aktarılacaktır.

EU-OSHA'nın iş sağlığı ve güvenliği alanında temel faaliyeti, bu alandaki bilgilerin toplanması ve bunların çözümlenmesidir. Bu kapsamda Ajans'ın 2009 yılı içindeki temel çalışmaları şu şekilde özetlenebilir.

Avrupa Risk Gözlemevi

2009 yılında, ajansın temel projelerinden olan ESENER tamamlanmıştır. Bu araştırma kapsamında, bütün Avrupa çapındaki kuruluşlardan gelen bilgiler toplanmıştır. Bu bilgiler, iş sağlığı ve güvenliği alanındaki risklerden (özellikle stres, şiddet ve taciz gibi psikolojik risklerden) şirketlerin/kuruluşların nasıl kaçındıklarını ve risk yönetiminde hangi faktörlerin tercih edildiğini veya hangilerinin sınırlandırıldığını göstermesi bakımından önemlidir. Bu bilgiler, siyasetçiler ve şirket yöneticileri için politika geliştirmede bir temel oluşturmaktadır. ESENER'in önemi, Avrupa ölçeğinde bu konuyu irdelemesidir. Bu anlamda da bir ilktir. ESENER'in geçici araştırma sonuçları Kasım 2009'da ajansın düzenlediği *Risk Değerlendirmesi için "Sağlıklı İşyeri" Kampanyası'nın* kapanış etkinliğinde açıklanmıştır. Raporun tam metni, Haziran 2010'da Avrupa Konseyi'nin İspanyol Başkanlığı tarafından sunulmuştur.

2009 yılına, Avrupa Risk Gözlemevi Ajansı (ERO) *Öngörü Projesi (Foresight)* ile başladı. Bu proje, sadece görünür risk alanlarını değil aynı zamanda uzun erimli sonuçları da kapsamaktadır. Öngörü Projesi, mümkün olan gelecek senaryolarını ki bunlar, 10 yıllık bir anlayış açığının kapatılması ve siyasal karar alıcılarını koruması gereken, işyerlerindeki yeni riskleri azaltıcı önlemleri kararlaştırmayı planlamaktadır. 2009 yılında bir teklif ile başlayan ilk Öngörü çalışması, çevre dostu çalışma alanlarının yeni ve yükselen risklerini kapsıyordu.

2009 yılının, bir başka önemli raporu olan, *İş Sağlığında Artan Kimyasal Riskler İçin Uzman Tahminleri Raporu* yayınlandı. Bu son raporla, ERO'nun psikolojik, fiziksel ve biyolojik riskler için olan 4 raporu arka arkaya yayımlanmış oldu. Bu raporlar, iş sağlığı ve güvenliğinin bu dört çekirdek alanındaki güncel bilgi düzeyini ve farkındalığı artırmayı amaçlamaktadır. Kimyasal riskler üzerine olan bu rapor, tüm Avrupa'daki uzmanların görüşlerinden oluşmaktadır. Rapor özellikle endişeye sebep olan madde ve bunlara sunuk kalan riski gruplarını belirlemektedir.

Ajansın, 2010-2011 yıllarında "sağlıklı bakım" temasıyla ilgilenecek olan sağlıklı iş alanları kampanyasının desteklenmesi için, işyerinde sağlık ve güvenliğin önemiyle ilgili bir özet hazırlanmaktadır. Bu özet, çalışma koşulları, bakım ve iş kazaları arasındaki ilişkiyi kurmaktadır.

Ajansın sürmekte olan "Rakamlarla İş Sağlığı ve Güvenliği" projesi kapsamında, Avrupa'daki çalışma alanlarındaki hastalıkları ve kazaları önlemek için temel veriler ortaya konulmaktadır. Bu projenin sonucunda elde edilen veriler *Rakamlarla İş Sağlığı ve Güvenliği: İşyerinde Stres – Rakamlar ve Olgular* başlıklı bir rapor olarak yayınlanmıştır. Bu raporda tüm Avrupa'dan gelen istatistikler ve araştırma sonuçları özetlenmiştir.

Ayrıca, projenin bir kısmını da "İşyerinde Kadın" konusu oluşturmaktadır. Avrupa'nın aktif nüfusu içerisinde artan kadın istihdamının payı ve iş sağlığı ve güvenliği bağlantısı tartışılmaktadır.

Katılan organizasyonlardan, "NEW OSH ERA" projesinin iş sağlığı ve güvenliği alanındaki Avrupa araştırmalarını eşgüdümlemek için, "çalışma koşulları stresi"

temalı ilk ortak teklif açıklandı.

2009 yılında, artan fiziksel riskler üzerine olan ERO Raporu ile bağlantılı yeni bir rapor daha hazırlanmıştır. Bu raporun önemi, ergonomik tasarım ilkelerinin öneminin vurgulanması olmuştur. Yine, 2009 yılı içinde madde çalışan işçilerin riskleri konusunda da bir başka özet rapor yayınlanmıştır. Bu özet, ilk defa Avrupa ölçeğinde uygulanan bir araştırmanın sonuçlarıdır. Ajans, bu alanda çalışan kişi, kurum ve kuruluşlarla araştırmacıların birlikteliğinde özetin sonuçlarını değerlendirmek ve önemsenmeyen çalışma gruplarının iş sağlığı ve güvenliği açısından iyileştirilmesi gibi önlemleri geliştirmek üzere bir seminer düzenlemiştir. Bir başka önemli rapor, çalışma ortamındaki tehlikeli madde sınırının belirlenmesi için kullanılan sistemler üzerine Ajansın değerlendirmelerini sunmaktadır.

Son olarak, iş sağlığı ve güvenliğinde stratejik planlama konusu raporlaştırılmıştır. İş teftişi konusunda müfettişlerin ve araştırmacıların ilgisini çeken bu rapora göre, iş müfettişleri, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini desteklemekte, artan risklerin erken teşhisinde ve risklerden kaçınmada daha fazla dikkat göstermekte önemli bir rol oynamaktadır.

* Yrd.Doç.Dr., Ankara Üniversitesi SBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Gönüllüsü

Çalışma Ortamı Bilgisi

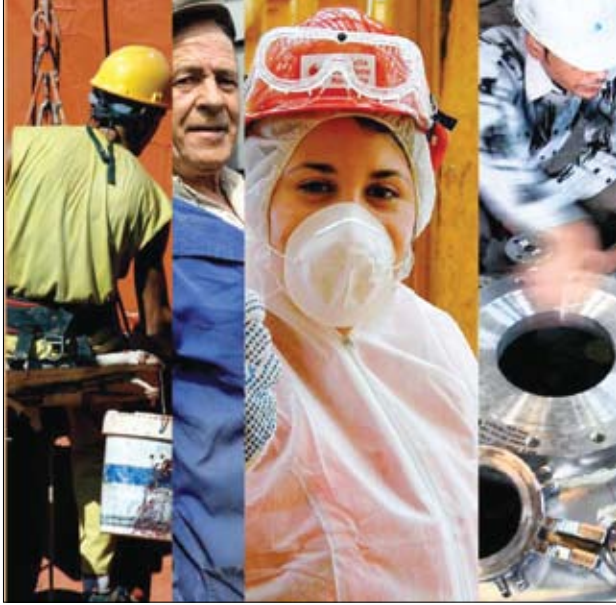
Çalışma Ortamı Enformasyon Birimi işletmelerde kalite temelli bilgilere olan ihtiyaç üzerine çalışmaktadır. Birçok hükümet ve sigorta şirketleri bunların geliştirilmesi üzerinde çalışmaktadır. Bu kapsamda, iki uzman çalıştay düzenlenmiştir.

İşyerinde Sağlığın Desteklenmesi Projesi (The Workplace Health Promotion Project), ulaşım sektöründe sağlığın desteklenmesi ve sağlık sektöründe ruh sağlığının korunması üzerine odaklanmıştır. İşverenlerin kendi çalışanlarını daha sağlıklı bir yaşam tarzına uyum sağlamalarıdır.

Ajans, 2009 yılında iki temel rapor hazırlamıştır. Bunlar, eğitim alanında iş sağlığı ve güvenliği konusundadır. Bu rapor, Avrupa Birliği ülkeleri düzeyinde ilk, ulusal eğitim içinde risk eğitimi konusunu incelemektedir. Diğer rapor genç işçilerde risklerden korunma konusunda iyi uygulama örneklerine örnekler vermektedir. Ajansın, iş sağlığı güvenliği mevzuatının Avrupa çapında iyileştirilmesi için önerilerine ve çalışmalarına da, 2009 yılı içinde devam ettiği bilinmektedir.

II. İletişim, Kampanyalar ve Destekler

2009 yılı Ajansın oldukça başarılı olduğu önemli bir yıldır. *Risk Değerlendirmesi konusunda Sağlıklı İşyerleri Kampanyası*, iş sağlığı ve güvenliği yönetiminin köşetaşlarından biri olmuştur. Kampanya, alanındaki en geniş katılımlı kampanya olup, 2 milyondan fazla bilgilendirme materyali dağıtılmıştır. 43 Avrupa örgütü de kampanyaya destek vermişlerdir. İyi Uygulama Ödülleri, kampanyanın temel bir bileşeni olarak oluşturulmuştur.

Avrupa Kampanya Yardım Paketi altında, Ajans kampanya faaliyetlerini desteklemiştir. Bu kapsamda, 101 ulusal ortak ve paydaş; 14 medya faaliyeti (basın toplantıları, röportajlar, yuvarlak masalar), 21 ulusal haber izni ve 20 mesleki makale yayınlanmıştır. Ayrıca, kampanyanın etkililiğini ölçmek için bir değerlendirme raporu hazırlanmıştır. 2009 yılındaki bu kampanya da gerçekleştirilen en başarılı kampanyalardan biri olmuştur.

Ekim ayında yapılan *Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası*, geniş çaplı konferansları, eğitimleri ve seminerleri ile gerçekleştirilmiştir. Hafta, Avrupa Risk Değerlendirme Zirvesi ve KOBİ'ler başlıklı bir değerlendirme ile kapanmıştır. Hafta, AB Dönem Başkanı İsveç Delegasyonu, AB Konseyi

Başkanlığı, İspanya Hükümeti ve Bask Bölgesel hükümeti tarafından desteklenmiştir.

2009 yılında ilk defa, Paylaşım ve Buluşma Günü düzenlenmiş, Ajans'ın Avrupa'daki tüm ortak ve destekçileri bilgilerini ve deneyimlerini paylaşmak üzere bir araya gelmişlerdir. 2009 yılında Ajans'ın farkındalık kapsamında değerlendirilebilecek faaliyetlerinden bir diğeri de, Avrupa vatandaşları ekonomik krizin sağlık ve güvenlik koşulları üzerinde etkili olduğunu ve krizin sağlık ve güvenlik koşullarını kötü etkileri üzerinedir.

2009 yılında, "İş Sağlığı ve Güvenliği resminiz nedir?" konulu fotoğraf yarışmasına 800 Avrupa fotoğrafçısı katılmıştır. 2009 yılının en önemli yeniliklerinden bir diğeri Ajansın Sağlıklı İşyerleri Film Ödülü koymasidir. Bu ödül, Uluslararası Leipzig Belgesel ve Animasyon Film Festival'ine katılan yapımlar arasından, Hollandalı yönetmen Ton Van Zantvoort'un *Çiçeklenen İş (Blooming Business)* adlı belgeseliyle kazanmıştır.

2010 Yılına Bakış ve Değerlendirme

Ajansın 2009 yılı faaliyetleri topluca değerlendirildiğinde, iş sağlığı ve güvenliği alanında Avrupa ölçeğinde pek çok araştırma, toplantı ve farkındalık faaliyeti düzenlediği görülmektedir. Bu faaliyetleri, farklı aktörlerle gerçekleştirmiş olması da önemlidir. 2010 yılında da Ajansın faaliyetlerinin yine aynı eksende pek çok işkoluna ilişkin raporlar ve değerlendirmeler şeklinde devam edeceğini öngörmek mümkündür. Özellikle nanoteknoloji, çalışanların katılımı, işyerinde şiddet gibi konular ön plana çıkarılacağı söylenmektedir.

Bize göre, Ajansın tüm bu faaliyetlerinin, değerlendirmelerinin kamuoyu ile paylaşılması önemlidir. Sonuçta Ajansı, iş sağlığı ve güvenliği alanında Avrupa ölçeğinde farkındalık yaratmanın yöntemlerinden birini kullanmaktadır. Acaba toplumun ve ilgili kesimlerin yararına olan en iyi yöntemler bunlar mıdır? Ajans iş sağlığı ve güvenliği alanında farkındalıktan öteye geçerek bu alandaki iyi politika örneklerini ve yöntemlerini topluma sunmalı ve bunların uygulanmasına yardımcı olmalıdır. Ayrıca, Ajans gibi pek çok uluslararası kuruluşun yaptığı/yaptırdığı araştırmaların ve bunların değerlendirmelerinin belli ve sınırlı çevrelerin elinde kaldığı ve bu araştırmalarının sonuçlarının daha başından belirli varsayımlar etrafında şekillendirildiği iddia edilmektedir. Bu iddia bağlamında düşünüldüğünde, araştırma sorunlarının toplumun ihtiyaçları, öncelikleri temelinde kurgulanması ve sonuçlarının öncelikli kesimlerin ne kadar yararına olup olmadığının tartışılması yaşamsaldır.

(1) "Key Activities in 2009", Annual Report Summary, 2009, <http://osha.europa.eu>, Erişim Tarihi: 8.9.2010

Yöntem Bildirimi Nedir?

Cihat UYSAL*

Türkçe sözlükte yöntem, bir amaca ulaşmak için izlenecek düzenli yol diye açıklanıyor. Burada izlenecek yolun düzenli olma vurgusu pek alıştığımız bir şey değil. Bildirim ile de, öngörülen yöntemi açıklayan bilgiler anlatılmak isteniyor. Pek bilmediğimiz ve de yaygın olarak kullanmadığımız bir kavram ile karşılaşınca neyse ki, bilgilere hızlı erişim yolu olan internet var diyoruz. Yaşa var ol internet... Evet, bundan sonrasını, internetteki bilgilerden derleyerek özetlemek doğru olacak. Bu yazıda açıklamaya çalışacağım bu kavram İngilizcede “**method statement**” diye anılıyor ve de kimilerince metod beyanı diye de adlandırılıyor. Bazen bu kavrama, çalışma güvenliği “**safety work**” başlığı altında yer veriliyor. Meslekte geçirdiğim ilk yıllarda, kamu yapıları ile ilişkili işlerde çalıştığım için, bu kavram ile pek karşılaşmamıştım. Bu kavram gelişmiş ülkelerdeki üretim yerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasıyla ilgili sorunları aşmak için ortaya konmuş bir kavram. Yaşamımızda, üretim alanlarında, iş sağlığı ve güvenliği gibi konular henüz gündeme gelmiyor. Umarım küresel kriz bu kavramın önünde bir engel, bahane oluşturmaz.

Yöntem Bildirimi, yapılacak üretim ile ilgili olarak olası çalışma risk ve tehlikelerini önceden tanımlamayı ve çalışmanın nasıl yönetileceğini anlatılır. Bu amaçla, hangi sağlık ve güvenlik koşullarının oluşturulması gerektiği tanımlanır. Yöntem Bildirimleri çalışma alanına (şantiye, atelye...ve benzeri) özgü koşullar dikkate alınarak hazırlanmalıdır ki, bu da çalışma ortamına ilişkin konuların iyi irdelenmesini gerektirir. Bu gözle bakılarak yapılacak işin özel koşulları

için alınacak önlemler belirlenir ve detaylandırılır. Müşteriler yani yatırımcı özel ya da kamu kuruluşları, iş yaptırdıkları müteahhitlerden sağlık, güvenlik dokümanları ile birlikte, o işe ilişkin yapacağı düzenleme bilgilerini istemelidir. Yöntem Bildirimi, işi bilen birisi tarafından düzenlenmeli ve yapılacak işe özel olarak düzenlenmeli, raftan alınıp kullanılan matbu bir belgeye indirgenmemelidir. Yöntem Bildiriminde çalışma yöntemini ilgilendiren öngörüler, talimatlarla ve üretim tekniği ile ilişkilendirilmelidir. Özel teknik ve teknoloji gerektiren bazı işlerde yöntem bildirim yapılabilecek işin özelliği gereği zorunluluk haline gelebilir.

Bu tür bildirim talep edilmesi, gelişmiş ülkelerde 1974 yılından bu yana yaygınlaşmış ve günlük hale gelmiştir. “**Yöntem Bildirimi**” kavramı yapı şantiyelerinde ve diğer sanayi alanlarında Çalışma Güvenlik Sistemi içinde yerini almıştır. Bundan başka Yöntem Bildirimi, yapı şantiyelerinde ayrı ayrı işin her bölümü için de kullanılmaktadır. Yöntem Bildirimleri, çalışma sağlık ve güvenliği sağlarken iş kazası ve riskini azaltıcı rol oynar. Bu anlamda kazı işleri, drenaj işleri, yıkım işleri, beton dökülmesi ve bakımı, demir donatı işleri, betonarme kalıp ve iskele işleri, çatı işleri, marangozluk işleri, boya işleri... gibi her üretim etkinliği için ve her birinin gerektirdiği önlem ve güvenli çalışma koşullarının belirlenmesi şantiyelerde çalışmayı daha özendirici ve güvenli hale getirecektir.

* Y. Mimar

Sağlıkta Dönüşüm Projesi'ne Sermaye Desteği : TÜSİAD

Esra Ebru MAVİ*

Devlet, toplumun gündelik ve ortak ihtiyaçlarını gerçekleştirmek için çeşitli faaliyetler yürütür. Devlet tarafından yürütülen bu faaliyetlere kamu hizmeti denmektedir.⁽¹⁾ Kamu hizmetinin sınırını devletin ekonomik ve toplumsal alanda kapladığı alan çizer.⁽²⁾ Küreselleşme süreci dünyada siyasal, ekonomik, teknolojik boyutları ile ulus devletin hizmet alanını daraltmıştır.

Küreselleşme ile (sosyal) devletin alanının daraltıldığı en önemli alanlardan biri de sağlık sektörüdür. Sağlık alanından devletlerin el çek(tiril)mesini somut olarak, uygulamalar için meşruiyet sağlayan politika metinlerinden izleyebiliriz.

Dönemin sağlık hizmeti anlayışını kavramada en önemli ulusal metinlerin başında hükümet programları gelmektedir. Program'ın Hükümet 59. Hükümet (14.03.2003 -29.08.2007) programında sosyal devlet anlayışı ile sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesinin karşılığını özel sektörle işbirliğinde bulması, "Sosyal devlet nedir? Sosyal devlet temel hizmetleri hangi yolla yerine getirir?/getirmelidir?" sorularını aklı getirmektedir. 16 Kasım 2002 tarihinde yayınlanan Acil Eylem Planı'nda da sağlık alanında özel sektörle işbirliği yapılacağı, hastanelerin idari ve mali yönden özkerleştirileceği, genel sağlık sigortası sistemi kurulacağı, aile hekimliği sistemine geçileceği, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu'nun güçlendirileceği söylenmiştir⁽³⁾

Türkiye'de sağlık sisteminde yaşanan köklü değişimin görünürdeki metni "Sağlıkta Dönüşüm Programı" dır. Dünya Bankası tarafından desteklenen Sağlıkta Dönüşüm Projesi'nin 2004-2007 yıllarını kapsayan dönemi, 49.42 milyon Euro (60.61 milyon ABD Doları) tutarındadır.⁽⁴⁾ Aralık 2003'te Bakanlık tarafından yayınlanan Sağlıkta Dönüşüm Programı'nda⁽⁵⁾ sağlık alanında sorunlar sıralanarak Programın amacı, sağlık hizmetlerinin etkili, verimli ve hakkaniyete uygun bir şekilde organize edilmesi, finansmanının sağlanması ve sunulması olarak belirtilerek sekiz bileşen sıralanmıştır:

- 1- Planlayıcı ve Denetleyici Sağlık Bakanlığı;
- 2- Herkesi Tek Çatı Altında Toplayan Genel Sağlık Sigortası;
- 3- Yaygın, Erişimi Kolay ve Güler Yüzlü Sağlık Hizmet Sistemi (3.1. Güçlendirilmiş Temel Sağlık Hizmetleri ve Aile Hekimliği, 3.2. Etkili, Kademeli Sevk Zinciri, 3.3. İdari ve Mali Özerkliğe Sahip Sağlık İşletmeleri,
- 4- Bilgi ve Beceri ile Donanmış, Yüksek Motivasyonla Çalışan Sağlık İnsan gücü);
- 5- Sistemi Destekleyecek Eğitim ve Bilim Kurumları;
- 6- Nitelikli ve Etkili Sağlık Hizmetleri için Kalite ve Akreditasyon;
- 7- Akılcı İlaç ve Malzeme Yönetiminde Kurumsal Yapılanma; 8.Karar Sürecinde Etkili Bilgiye Erişim: Sağlık Bilgi Sistemi.⁽⁶⁾

Sağlıkta Dönüşüm Programı'na "Sağlıkta Dönüşüm Programı"na sermaye çevreleri tarafından destek, TÜSİAD'ın Eylül 2004 tarihinde yayımladığı "Sağlıklı Bir Gelecek: Sağlık Reformu Yolunda Uygulanabilir Çözüm Önerileri" Raporu ile gelmiştir. Rapor beş bölümden oluşmaktadır. Rapor'un "Giriş" başlıklı 1. Bölümünde Türkiye'deki sağlık sistemi reformuna yönelik kamu-özel sektör vizyonu ele alınarak 59. Hükümet Programının sağlık alanında özelleştirme, özel-kamu işbirliği, Avrupa Birliği'ne uyum süreci vurgularına gönderme yapılarak sağlıkta özel-kamu rekabetine değil, işbirliğine gereksinim olduğu üzerinde durulmuştur.

Rapor'un "Süreç" başlıklı 2. Bölümünde Türkiye'de tarihsel süreçte sağlık sektöründe reform çabaları ele alınmış; sağlık alanında reformların başlangıcı 1920'lere dayandırılarak 2002 yılı gene seçimleri sonrasında hazırlanan Hükümet Acil Eylem Planı ve sonrasında oluşturulan Sağlıkta Dönüşüm Programı özetlenmiştir.

"Türk Sağlık Sisteminin Temel Konuları" başlıklı 3. Bölümde, sağlık finansman seviyesinin düşüklüğünden söz

* Dr., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Uzmanı

edilmiş, 2000 yılı Ulusal Sağlık Hesapları Araştırmasına gönderme yapılarak sağlık harcamalarının % 64.3'ünün kamu sektöründen kaynaklandığı ve bunun da büyük bir kısmının maaş ödemelerine ve ilaç harcamalarına ayrıldığı bildirilmektedir. Koruyucu ve tedavi edici hizmetlere yapılacak olan harcamaların kısıtlılığı da maaş ve ilaç harcamalarına ayrılan payın yüksekliğine bağlanmıştır. Diğer yandan, 1961 yılında 224 sayılı Yasa ile oluşturulan sağlık ocaklarının ve sağlık evlerinin koruyucu hekimlik, sağlığın geliştirilmesi ve topluma dayalı sağlık hizmetlerini sunma sorumluluğu bulunan temel kuruluşlar olduğu ifade edilmiştir. Buna karşın sağlık ocakları ile sağlık evlerinin günümüzde yetersiz olmalarından kaynaklı, vatandaşların üniversite hastanelerine yönelmeleri nedeniyle üniversite hastanelerindeki poliklinik sayısının arttığı belirtilmektedir. Türkiye'de temel sağlık hizmetlerinin yeterliliğine yönelik olarak bebek-anne ölüm oranları ile bağışıklama oranlarının sağlık göstergeleri bakımından düşük olduğu ve bunun da temel olarak kamu sağlık altyapısının yetersizliğine bağlı olduğu bildirilmiştir. Temel sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi amacıyla (her birinde bir ebe/hemşire bulunan) köy sağlık evlerinin, sağlık ocaklarının halk sağlığı laboratuvarlarının ve dikey programlara ait merkezlerin (Ana çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezleri gibi) yeniden yapılandırılarak, koordinasyonunun ilçe düzeyinde sağlanacağı daha entegre bir sisteme dönüştürülmesinin tartışıldığı ifade edilmektedir. Bu yapıdaki sevk sistemlerinin ise, uzmanların ve hastanelerin il sağlık müdürlükleri ile

Rapor'un 4. Bölümü "Türk Sağlık Sistemi Reformuna Yönelik Görüşler" başlığında sağlık alanında yapılması konusunda sağlık sektöründeki özel/kamu kurum/kuruluşlarının temsilcileri ile görüşmeler yapılmış ve yapılan görüşmeler sonucunda bilgi yönetimi, finansman, hizmet sunumu, yasalar, kalite yönetimi, insan kaynakları ve eğitim, ilaç, tedarik ve tıbbi gereçler başlıklarında görüşler sıralanmıştır. Bu başlıkların içerikleri irdelendiğinde sağlık sistemini piyasa sürecine uyumlaştırma önerilerinin yer al-

dığını söylemek yanıltıcı olmayacaktır.

5. ve son bölüm olan "Türk Sağlık Sistemi İçin Bir Eylem Planı" başlığında Genel Sağlık Sigortası, isteğe bağlı özel sağlık sigortasının maliyet paylaşımında önemli bir yer tutabileceği, sağlık hizmetlerinin sunumunda devletin, özel-kamunun rekabet koşullarını düzenlemesi gerektiği ve finansal ve idari performansın sağlanmasının özelleştirme ile olanaklı olabileceği belirtilmiştir. Temel sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi amacıyla sağlık ocaklarının Birinci Basamak Grup Çalışması Merkezlerine dönüştürülmeleri önerilmektedir. Bu merkezlerde çalışacak personelin terchen birinci basamak hekimleri, birinci basamak eğitimi almış hemşireler ve destek personelinden oluşması önerilmektedir. Çalışanların sayılarının hizmet verilen bölgedeki nüfusa bağlı olması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Hastaneler için de özerk kamu hastanesi modeli önerilmektedir.

Anılan Raporun sonunda TÜSİAD'ın kamu/özel sağlık kurum/kuruluşlarında hizmet kalitesinin artırılmasında önderlik yapabileceği; bu noktada, ABD'deki İş Adamları Yuvartak Masası'nın (Business Round Table) örnek bir yaklaşım olarak ele alınabileceği belirtilmektedir. Bu Grubun, hastaların güvenliği ve hizmetin kalitesine yönelik geliştirilen standartların hastanelere uygunluğunun yayınlanarak bireylerin ve sağlık hizmeti sunucularının kullanımına sunulduğu belirtilmiştir.

TÜSİAD'ın 2003 yılında yayınladığı yukarıda anlatılan Rapor sonrasında, Nisan 2010 tarihinde hazırlanan "Sağlık Sektörünün Öncelikli Sorunlarına İlişkin Görüş ve Öneriler" başlıklı Görüş'ü, ilaç sektörü, hizmet sektörü, tıbbi teknoloji ve sağlığın finansmanı konuları çerçevesinde ele alınmıştır. İlaç sektöründe Avrupa Birliği hukuksal düzenlemelerine uyumlaştırma konusunda sıkıntılar yaşandığı, ayrıca kurumsal birtakım sıkıntılar da yaşandığı ifade edilmiş, Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu'nun kurularak işlemlerin bağımsız kurum tarafından yürütülmesi gerektiği söylenmiştir.

Çalışma'da 2003 yılından başlayarak sağlık ve sosyal güvenlik alanında önemli reformların gerçekleştiği, hizmet sunumunda tüm vatandaşların hekimini ve hizmet alacağı sağlık kurumunu seçme özgürlüğüne kavuşması konusunda önemli değişikliklerin söz konusu olduğu belirtilmiştir. Fakat 2006 yılında yasalaşan ve 2008 yılında uygulanmaya başlarken temel değişikliğe uğradığı belirtilen Sosyal Güvenlik Yasası'nın hasta seçme özgürlüğünü kısıtladığı gibi, hizmet sunucu özel sektör kuruluşları için de ciddi engellemeler getirdiği vurgulanmıştır. Özel sektörün yatırım yapması için desteklediği fakat fark ücretlerinin alınmasını kısıtlanmasının özel sektörün sağlık hizmetlerini kaliteli bir şekilde sunmasını kısıtladığı söylenmektedir. TÜSİAD'ın hizmet sunumu konusunda özel sektör ile kamu sektörünün eşit koşullarda rekabet ortamının sağlanması gerektiği vurgu önemlidir.

Tıbbi teknoloji konusunda, 2008 yılında ileri teknoloji ürünün tıbbi cihazların iller arasındaki dağılımının orantılı hale geldiği belirtilmiştir. Sağlık hizmetlerinin finansman kaynakları ve sağlık harcamalarının sadece Türkiye'de değil tüm dünyada önemli bir gündem maddesi olduğu belirtilmiş; sağlığı finansmanında tek tip modelin söz konusu olmadığı söylenmiştir. Son yıllarda sağlık harcamalarında artışa vurgu yapılmıştır. Sağlık sigorta sistemlerinin yaygın ve birbirini destekleyecek şekilde geliştirilmesi gerektiği söylenmiştir. Sağlık hizmetlerinin sunumu ve finansmanında kamu-özel ortaklığına ilişkin model önerisinin geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

TÜSİAD Sosyal İlişkiler Komisyonu Sağlık Çalışma Grubunca hazırlanan Rapor ve Görüş genel olarak değerlendirildiğinde sağlık hizmetlerinde özel sektörün desteklenmesi, kamu-özel ortaklığı modeline yapılan vurgu önem taşımaktadır. Sağlık hizmetlerinde kamunun rolü koruyucu sağlık hizmetleri ile sınırlandırılmış, sağlık hizmetlerinin kalitesi, sağlık hizmeti alan vatandaşlardan fark ücretlerinin azaltılmasına indirgenmiştir. Sağlıkta Dönüşüm Programının temel ayaklarından biri olan Aile Hekimliği Sistemine geçişin ve sevk zincirinin oluşturulmasının acil şekilde ger-

çekleştirilmesinin önemli olduğu belirtilmiştir. TÜSİAD'ın Sağlıkta Dönüşüm uygulamalarına verdiği destek, sağlık hizmetlerinin "sosyal devlet sorumluluğu"nda gerçekleştirilmesi anlayışından uzak olduğunu göstermektedir.

DİPNOTLAR

(1) Metin Günday, **İdare Hukuku**, İmaj Yayıncılık, Ankara 2002, s.3; Şeref Gözübüyük, Tekin Akıllıoğlu, **Yönetim Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1993, s.14.

(2) Onur Karahanoğulları, **Kamu Hizmeti: Kavram ve Hukuksal Rejim**, Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s.11.

(3) http://www.belgenet.com/eko/acileyem_161102.html (Erişim 19.03.2009)

(4) <http://www.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/CO-UNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,contentMDK:20215211~pagePK:1497618~piPK:217854~theSitePK:361712,00.html> (Erişim:19.03.2009)

(5) Sağlık Bakanlığı, **Sağlıkta Dönüşüm Programı**, Aralık 2003, s.14-16. <http://www.tusiad.org/FileArchive/duyuruno539.pdf> (Erişim:10.07.2009)

(6) Sağlık Bakanlığı, **Sağlıkta Dönüşüm Programı**, Aralık 2003, s.26-37.

KAYNAKÇA

Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkındaki Yönetmelik (Resmî Gazete:06.07.2005 tarih ve 25867 sayılı).

Günday, Metin, **İdare Hukuku**, İmaj Yayıncılık, Ankara 2002. Gözübüyük, Şeref Akıllıoğlu, Tekin, **Yönetim Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1993.

Karahanoğulları, Onur, **Kamu Hizmeti: Kavram ve Hukuksal Rejim**, Turhan Kitabevi, Ankara 2002.

Pala, Kayıhan, "Tam Süre Çalışma Düzeninin Kamusal Önem", **Toplum ve Hekim**, C.23, S.2, Mart-Nisan 2008, s.117-124.

Sağlık Bakanlığı, **Sağlıkta Dönüşüm Programı**, Aralık 2003 <http://www.ttb.org.tr/index.php/hukuk/1862-tamgun>

(Erişim:18.04.2010) http://www.belgenet.com/eko/acileyem_161102.html (Erişim 19.03.2009)

<http://www.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNT-RIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,contentMDK:20215211~pagePK:1497618~piPK:217854~theSitePK:361712,00.html> (Erişim:19.03.2009)

<http://www.tusiad.org/FileArchive/duyuruno539.pdf> (Erişim:10.07.2009)

Çalışan Kız Karikatürleri

Sekiz yıllık temel eğitimin çıkarılmasından sonra, 2000'li yıllarda, ülkemizde, tam zamanlı çocuk emeğindeki azalış bizi sevindirmekte. Buna karşı çocukları çalışma yaşamına iten sosyo-ekonomik koşullar ise sürmekte. Bu nedenle çocuk emeğinin biçim değiştiğini; yarı-zamanlı ve geçici işlerde çocuk emeğinin yükselişte olduğu gözlenmektedir. Onun için de, çalışan çocuk olgusu bizim ve sanatçıların ilgisini çekmeyi sürdürmekte.

Geçen yıl Karikatür Vakfı ile birlikte başlattığımız Çalışan Çocuk Karikatürleri yarışmasını bu yıl "çalışan kız" teması ile sınırlandırdık. Kızların çalışma yaşamında yer almaları, iki yönden dikkat çekicidir. Birincisi bunun farke dilmemekte oluşudur. Çünkü kızlar, kardeşlerine bakarak (ya da çocuk yaşta anne olup çocuklarına bakarak), ev işlerinde ağırlıklı rol alarak çocukluklarını tüketmektedirler. İkincisi, başta tarım kesimi olmak üzere çalışmakta, ama erkek çocukların tersine bir sanat (bir gelecek) elde etmek yerine günübirlik hedefler için harcanmaktadırlar. Tarım dışı kesimde ücret karşılığı çalışmalarında, kendi çeyizlerini hazırlamak için çalıştırıldıkları iddia edilmekteyse, bütün kazandıklarını eve vererek, büyük ölçüde aile gereksinimlerini karşılamaktadırlar.

Vakfımızın çalışmalarına ilgilerini esirgemeyen okurlarımız anımsayacaklardır, bu gerekçelerle, çalışan çocuk fotoğrafları yarışmasında da, çalışan kız çocukları için "Vakıf Özel Ödülü" adı altında ayrı bir ödül koymuştuk. Bu

pozitif-ayırımcılık, fotoğraf sanatında çalışan kızların da kendilerine bir yer bulmasına ve fotoğraf arşivimizin zenginleşmesine yol açmıştı. Bu kez aynı yaklaşımı, karikatür alanında uygulayarak, başarılı sonuçlar aldık.

Nusret H.Fişek anısına düzenlenen 2.Çalışan Çocuk Karikatürleri yarışması sonuçlandı. Karikatür Derneği ile Vakfımızın birlikte düzenlediği ve ikincisi gerçekleşen yarışmaya 86 karikatür sanatçısı 142 çalışmasıyla başvurdu.

Karikatüristlerin katıldıkları iller büyük çeşitlilik gösteriyordu. En çok katılımın olduğu il olan İstanbul'dan katılanların tüme oranı %31'di. Katılım sağlanan illerin sayısı ise 25'di. İllere göre dağılım şu şekilde gerçekleşti : İstanbul (27), Ankara (10), Bursa (7), İzmir (7), Samsun (3), Hatay (4), Antalya (3), Adana (2), Balıkesir (2), Çorum (2), Eskişehir (2), Kocaeli (2), Kütahya (2), Sakarya (2), Afyon, Aydın, Denizli, Isparta, Kayseri, Malatya, Manisa, Ordu, Sinop, Trabzon, Zonguldak.

İzel Rozental, Kamil Masaracı, Nezh Danyal, Tunç Oral ve Prof.Dr.A.Gürhan Fişek'ten oluşan Seçici Kurul'un bunların arasında seçim yapmakta zorlanması bizi sevindiren notlardan biriydi. Bu çalışmalardan 23 sanatçıya ait 30 yapıt sergilenmeye değer görüldü. İbrahim Tuncay'ın çalışması da Büyük Ödülü ve 1000 TL değerindeki maddi ödülü kazandı.

İbrahim Tuncay (Büyük Ödül - 2010)

İbrahim Tuncay ve eşinin birlikte aldıkları bir karar Çalışan Çocuklar Vakfı gönüllülerini çok etkiledi. Bize gönderdiği ileti şöyle :

**“Merhaba,
Ödül Töreni için İstanbul'dan 3 Kasım sabahı
yola çıkacağız.
Ulaşım ve konaklama masraflarını kendi olanak-
larımızla sağlayacağız.
Vakfınızın kurucusu Nusret Hoca, eşi-
min de (Doç.Dr. Esin Tuncay - Yedikule
Göğüs Hastalıkları H.) idollerindedir.
Onun da isteği olarak Ödülün maddi kısmını
Vakfınıza bağışlamak istiyoruz.
Sevgiler.”**

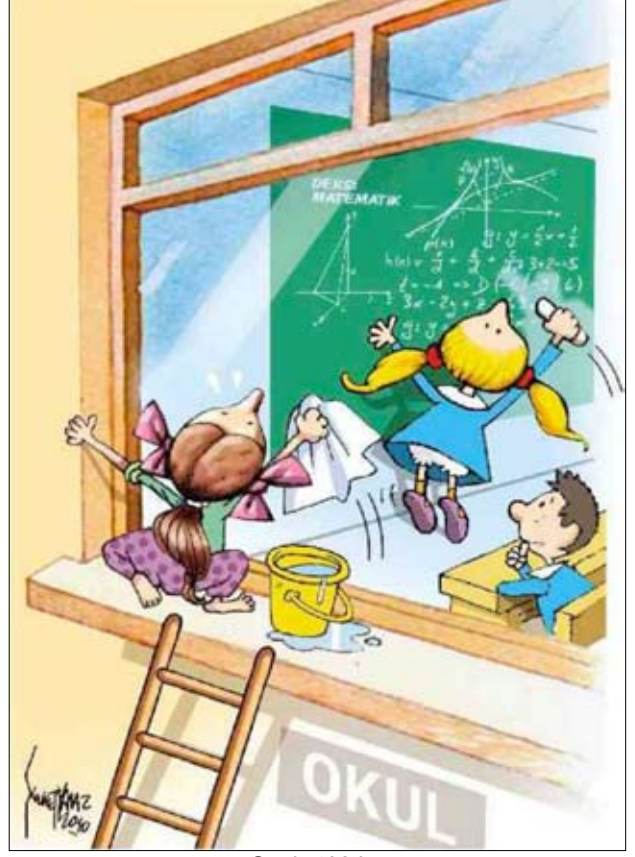
Esin ve İbrahim Tuncay'ın yazdıkları ve davranışları, tüm gönüllülerimizi çok duygulandırdı. Gönüllü emeğine çok önem veren ve sınırlı olanaklarla umut ışığı olmaya çaba gösteren Vakfımız iki gönüllü daha kazandı. Şimdi çok daha zenginiz ve mutluyuz.

İbrahim Tuncay'ın özgeçmişi kendi sözcükleriyle şöyle:

“Bursa – 1955 doğumlu; makine mühendisi; evli ve bir çocuk babası.

Bursa'da Lise eğitimini bitirdikten sonra Yıldız Üniversitesi (İDMMA) makine mühendisliği eğitimini arkadan aynı üniversitenin Lisans üstü programını tamamladım. Daha sonra çeşitli sektör ve firmalarda çalışarak ve bunun son 15 yılını da kendi kurduğum firmada çalışarak toplam 30 yıla varan çalışma hayatına ulaştım.

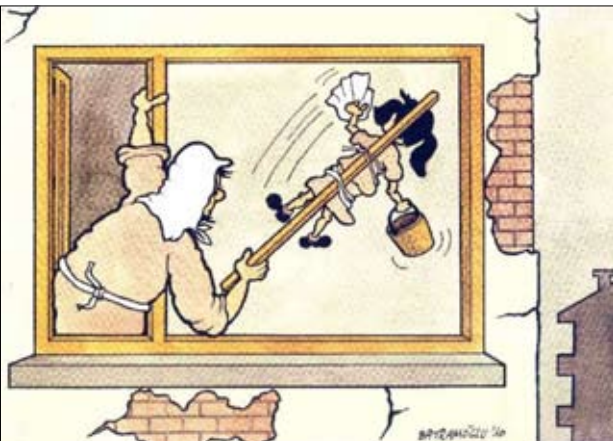
Karikatüre üniversite yıllarında merak sardım. İlk karikatürüm 1976 yılında Politika Gazetesinde yayınlandı ve takip eden senelerde de bir çok karikatürüm aynı gazetede yer buldu. Daha sonra çalışma hayatına atılmamla birlikte karikatür çalışmalarına ara vermek zorunda kaldım. Bu yıllar içinde birkaç kez yarışmalara katılabildim. Ta ki 2006 yılında İzoder'in Yalıtım ve izolasyon üzerine düzenlediği yarışma (mesleğimi de ilgilendirdiğinden olsa gerek) benim için tekrar bir başlangıç oldu.”

Şevket Yalaz

Halit Kurtulmuş Aytoslu

Recep Bayramoğlu

Ödüllendirilen tüm çalışmaların karikatüristlerini kutuyor; seçici kurul üyelerine de katkılarından ötürü teşekkür ediyoruz. Aynı zamanda teşekkürümüz, sergilenen almalar da bize karikatürlerini göndererek, çocuk emeğine karşı duruşlarıyla bize destek olan tüm karikatür sanatçılarına. Çalışmaları sergilenmeye değer görülen karikatür sanatçıları ve sergilenmeye değer görülen çalışmalarının sayısı şöyle :

- Aybüke Yiğit
- Cemallettin Güzeloğlu
- Ekin Özkesici
- Ergül Aktaş
- Fatih Dilekçi
- Halit Kurtulmuş Aytoslu
- Hicabi Demirci
- Hüseyin Yazgaç
- İbrahim Tuncay
- İlker Yati
- Mehmet Kahraman
- Mehmet Zeber
- Muhammet Şengöz
- Muharrem Akten (2)
- Murat İlhan (2)
- Mücahit Baran
- Oğuz Gürel (2)
- Önder Önerbay
- Recep Bayramoğlu (3)
- Sait Munzur
- Selim Tanrıseven
- Şevket Yalaz
- Zafer Delikçi.

Tüm karikatür sanatçıları, çocuk emeğinin kullanılmasının nasıl çarpık bir zihniyetin ürünü olduğunu ortaya koymakta birbirleriyle yarıştılar. Çocuğa yakışan yerin, çalışma mekanları olmadığını vurguladılar. Toplumun geleceğini oluşturacak olan çocuklarımızın ve onların çocuklarının, yoksulluk, çaresizlik, eğitimsizlik ve sağlıksızlıkla boğuşmasına isyan ettiler. Umarız, politikacılar, toplum adına karar vericiler ve onları seçen toplum bireyleri, bütün bu çabalardan kendisine ders çıkarır ve geleceğine sahip çıkar.

NUSRET H.FİŞEK'İ ANMA ETKİNLİKLERİNİ DÜZENLEYEN KURULUŞLAR

Türk Tabipleri Birliği
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Sosyal Politika Araştırma ve Uygulama Merkezi
Nükleer Tehlikeye Karşı Barış ve Çevre için Sağlıkçılar Derneği
Sevda Cenap And Müzik Vakfı
Karikatür Vakfı
Çankaya Belediyesi

Halk Sağlığı Önderi Nusret H. Fişek'i Anma Etkinlikleri :

2. Çalışan Çocuk Karikatürleri Sergisi, 3 Kasım günü Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde açılacak. Aynı gün doğumunun 96. ve ölümünün 20.yılında Prof.Dr. Nusret H.Fişek'i anma etkinlikleri var. Karikatür yarışmamızın Büyük Ödülü'nün verileceği ödül töreninde,

aynı zamanda Türk Tabipleri Birliği tarafından düzenlenen Nusret H.Fişek Halk Sağlığı Bilim,Hizmet ve Sağlık Ocağı ödülleri de sahiplerini bulacak. Program saat 17.00'de "Etik Üzerine Düşünce Ortamı" ile başlıyor ve 19.45'te Bir Barış Dinletisi ile son bulacak. Sevda Cenap And Vakfı'nın katkıda bulunduğu "Bir Barış Dinletisi"nde, Meriç Fıratlı (Keman) ve Senem Berkalp (piyano) bizimle buluşacaklar. Herkesi bekliyoruz.

ETİK ÜZERİNE DÜŞÜNCE ORTAMI

Kolaylaştırıcı	: Prof.Dr.A.Gürhan Fişek
Eğitimde Etik	: Prof.Dr.Ahmet Makal
Sağlıkta Etik	: Dr.Eriş Bilaloğlu
Sendikal Yaşamda Etik	: Yrd.Doç.Aziz Çelik
Siyasette Etik	: Prof.Dr.Osman Coşkunoglu

Nusret Fişek'i Anma Günü : 3 Kasım Bir Barış Dinletisi
Keman - Piyano İkili - Sanatçılar:
Meriç Fıratlı (Keman), Sanem Berkalp (Piyano).

SANEM BERKALP

1971 yılında Ankara'da doğdu. 1982-83 öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı Piyano Bölümüne kabul edilerek, Prof. Kamuran Gündemir'in öğrencisi oldu. Lisans devresinde de Prof. Ulvi Yücelen ile oda müziği çalıştı. 1992 yılında, Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı Lisans Devresinden; Piyano Bölümü Özel Takdim-

mesini, Müzik Bölümü Birincisi olarak İhsan Doğramacı Üstün Başarı Ödülü'nü ve Yüksek Okul Birincisi olarak da Öğrenci Bilim Teşvik Ödülü'nü alarak mezun oldu.

1992-93 öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı "Yüksek Lisans" programına kabul edildi ve aynı yıl açılan diğer bir sınavla da yaylı çalgılar korrepitörü olarak göreve başladı. Öğrencilik yıllarında pek çok solo resital ve oda müziği konserleri veren, ayrıca TRT için kayıtlar yapan Sanem Berkalp, çalışmaları Prof. Kamuran Gündemir ile sürdürerek 1996 yılında Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı Yüksek Lisans Programını tamamladı.

2002 yılında Yrd. Doç. Oya Ünler ile çalışarak aynı üniversitenin Sanatta Yeterlik (doktora) programını bitirdi.

2004-2007 yılları arasında Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Piyano Bölümünde öğretim elemanı olarak görev yaptı.

2007 yılında Hacettepe Üniversitesi tarafından "Sanatta Teşvik Ödülü"ne layık görülen Berkalp, 1992 yılında Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda Araştırma Görevlisi olarak başladığı görevini halen aynı kurumda Sanatçı Öğretim Elemanı olarak sürdürmektedir.

MERİÇ FIRATLI

Müzik eğitimine 1991 yılında Prof. Sadettin-Sevim Ünal ile Kültür Bakanlığı Devlet Çocuk Korosu'nda başladı.

1994 yılında Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı'nı kazandı. Keman çalışmalarına Prof. Server Ganiev ile başlayıp, 1998'de Tayfun Bozok ile sürdürdü. 2004 yılında mezun oldu.

2005'de Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi'nde Prof. Server Ganiev'in öğrencisi olarak kabul edildiği master programını, Vseslava Kudina ile tamamladı.

Hacettepe Üniversitesi Oda Orkestrası, Hacettepe Üniversitesi Akademik Senfoni Orkestrası, Mersin Devlet Opera ve Balesi Orkestrası, Dokuz Eylül Senfoni Orkestrası, Orkestra@Modern, Anadolu Gençlik Orkestrası ve Bilkent Senfoni Orkestrası ile yurtiçi ve yurtdışında konser ve festivallere katıldı.

2003-09 yılları arasında Ankara Devlet Opera ve Balesi Orkestrası'nda "sözleşmeli orkestra sanatçısı" olarak yer alan Fıratlı halen Başkent Üniversitesi Akademik Oda Orkestrası'nda görev yapmaktadır.

KARŞIDEVRİM gemi azya aldı. Müthiş bir özgüvenle saldırıyor. Meslekleri ve mevkileri gereği şimdiye kadar susmuş olanlar konuşmakta, yazamayanlar yazmakta, gerçek kimliklerini saklayanlar açıklamakta. İlkokul çocukları bile kıskırtılmakta. Sanki kutsal saydıkları savaş bitmiş, **Mustafa Kemal**'in kürdüğü Cumhuriyet yıkılmış, İslam Cumhuriyeti'nin önü açılmıştır. Karşıdevrimcilerin başarılarını ve zaferlerini daha parlak sözlerle anlatmak mümkündür. Nitekim onlar bunu bol bol yapıyor. Karşıtları, yani cumhuriyetçi olduklarını söyleyenlerin bir kısmı da. Ama, onların bazısı bunu başka bir amaçla yapmakta. Karşıdevrimin geldiği nokta ne denli abartılırsa, artık ona direnmenin nafileliği daha iyi

AÇI

MÜMTAZ SOYSAL

Pes Etmemek

anlatılmış, mücadeleden vazgeçmenin ayıbı örtülmüş, saf değişiklikleri doğallaşmış sayılacaktır.

Hayır, direnmek şimdi her zamankinden daha gereklidir. Vazgeçmek, ayıptan da öteye yenilgiyi kabullenmek ve teslim olmak anlamına gelir; saf değiştirme, hele bu aşamada ihanetten farksızdır. Gün, pes etme ve güç karşısında onu kullananların haklılığını ve doğruluğunu kabullenme günü olamaz. Bin bir özveriyle başarılı bir Kurtuluş Savaşı'nın haklılığını, onun sayesinde gerçekleştirilmiş devrimlerin

doğruluğunu yadsımak kimsenin haddi değildir. O haklılık yenilenlerin barış antlaşmalarındaki imzalarıyla tarihe yazılmış, o doğruluk ülkenin ve toplumun şu günlere kadar eriştiği gelişme düzeyiyle

çoktan ispatlanmıştır.

Evet, gün yenilginin, mücadeleden vazgeçmenin, susmanın günü değil, tam tersine dik durmanın, azmin, zafere inanmanın günüdür. Karşıdevrimin başarısı karşısında ürkmek, en hafif deyişle, aslında mücadelenin güçlüğüne göze alamayıştan ibaret olsa da, en azından uyuşukluğun belirtisi sayılır. Kemalist devrimin uyandırdığı bir halkın birdenbire durgunlaşmış olması, yalnız tarihe değil, toplumbilime de ters düşen bir olgu sayılmaz mı?

mumtazsoysal@gmail.com

(Fotoğraf: Adnan POLAT)

(Fotoğraf: M. Nevzat HIZ)

(Fotoğraf: Gülnur BESÇELİ)

Pes etmek demek; onları kurda kuşa, yem etmek demek.

2007 Türkiye Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması

Nüfusbilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu Raporu Hazırlayanlar:

Prof. Dr. Hilal Özcebe, Doç. Dr. Turgay Ünalın, Dr. A. Sinan Türkyılmaz, Yadigar Çoşkun, Aralık 2007, xv + 235 sayfa, Ankara.

Mümtaz PEKER*

Kimi araştırmalar vardır, okurken, tablolarına bakarken, sonuç ve yorumlarını irdelerken sizi sürekli anımsatmalara, karşılaştırmalara götürür. Bilgi birikimi ve sunumundaki farklılıktır okuyucuda bunları yaratan. İsteseniz de, istemeseniz de artık araştırma bulguları ve buna ilişkin yorumlar sizi esir almıştır. Bıkmadan, usanmadan son sayfaya gelene kadar, değişik araştırmalarla karşılaştırmalar yaparak okumanızı sürdürürsünüz. 15-24 Yaş grubu gençlerin cinsel sağlık ve üreme sağlığı konularında bilgi, tutum ve davranışlarının cinsiyet temelinde ölçmeyi amaç edinen Sağlık Araştırması' da bende o etkiyi yarattı. Araştırma ülke genelinde 146 kümeden seçilen 3506 haneden, %85'ne ulaşılarak tamamlanmış. Bu hanelerde bulunan 15-24 yaş grubundaki 1232 erkek ve 1237 kadın ile yüz yüze görüşülerek kitapta ekte verilen sorukağıtları doldurulmuş.

Teşekkür ve önsözle başlayan kitap, 13 bölümden oluşmakta. Yararlanılan kaynaklar ile araştırmaya katkısı olanlar, bilgi toplama da kullanılan sorukağıtları, örnekleme çıkan yerler ekte belirtilmiş. Bir sosyal araştırmada en büyük yükü çeken görüşmeci, ekip başkanı ve denetçilerin isimleri tek tek belirtilirken, alanda kullandıkları çalışma formları da eklenmiş. Böylece çalışanlara, adlarını anarak teşekkür ve saygı sunma yanı sıra çalışanların nasıl zorlu ve denetimli bir iş yaptıkları alanda doldurulan formlar yardımı ile okuyucuya aktarılmış. Daha başlangıçta, sosyal araştırmalara "masa başında toplanan bilgiler yığını" gözü ile bakanlara ciddi bir uyarı yapılmış.

Cinsel davranışlara ilişkin kararlar gençlik döneminde verilmekte. Değişen sosyal ve kültürel tutum-davranış örüntüsü, gençlerin cinselliğe ilişkin görüşlerini de farklılaştırmakta. Özellikle nüfusun çoğunluğunun kentlerde yaşaması sonucu oluşan farklılıklar ve cinsel uyarıcıların artması, gençlerin cinsellik konusundaki tutum ve değerlerini, önceki kuşaklara göre kökten değiştirmekte. Aile ve toplumda beslenme alışkanlığının değişmesi, eğitimde geçen yılların uzaması ve ilk evlenme yaşının ileri yaşlara kayması gençlerin cinsel yaşam biçimini etkilemekte. Toplumların gelişmişliğine göre farklılaşan aktif cinsel yaşam, artık tabu olan değil, getirdiği yeni sorun alanları bağlamında araştırılması ve üzerinde tartışılarak fikir üretilmesi gereken konu olmakta. Araştırmacılar bu çalışmada ülkemiz açısından bunu yapmışlar.

Değişen teknoloji kullanım biçimine göre hayatımıza farklı kolaylık ve sunum biçimleri getirdi. Dünün vazgeçilmez olanı, günde artık istemlerimizi ve amacımızı karşılamakta yetersiz kalmakta. Sözgelimi bilgi sunumu için dört elle sarıldığımız ikili çapraz tablonun yerini çok değişkenli tablolar aldı. Araştırmada sunulan 108 tablonun çoğunluğunu çok değişkenli tablolar oluşturmakta. Örneğin gençlerin istediği ortalama çocuk sayısını; toplam, istenen erkek, istenen kız çocuk ve cinsiyet

fark etmez durumlarına göre, erkek ve kadın denekler bazında açıklayıcı değişken olan yaş, yerleşim yeri, öğrenim durumu ve gelir temelinde olmak üzere tek tabloda ve 124 gözde olayı görmeniz artık mümkün hale getirilmiş. Tablolarda ağırlıksız gözlem sayısının az olduğu durumlarda ortalama verilmemiş, gözlem sayısının sınırdaki olduğu veriler tırnak içinde gösterilmiş.

Tablo sunumunda, temel başlıktan sonra nedense alt başlıklar hiç verilmemiş. Örneğin **Tablo 6.10. Gençlerin Cinsiyete Göre Gebeliği Önleyici Yöntemlerin İsimleri Bilgisi** (sayfa 71) tablosunda alt başlık olarak "**kullanılan yöntemler**" ve "**bilgiyi öğrenme şekli**" nin yazılması halinde, okuyucunun olayı daha iyi kavrayabileceğini düşündüm. Ne var ki metindeki tüm tabloların böyle verildiğini görünce, değişimin gerisinde kaldığımı anladım.

Günümüz kırsal kesimdeki gençlerin tümünün temel eğitimden yararlanamamaları, erken yaşta evlenmeleri, cinsel ve üreme sağlığı açısından yeterli bilginin olmadan aile kurumu ile tanışacakları bulgusu çok anlamlı.

Gençlerin üreme sağlığı ve cinsel sağlık konusunda yaşamlarını iyi, doğru ve güzel biçimde sürdürebilmeleri için gerekli bilgilerinin yokluğu yanında, bu bilgileri sunacak eğitim programlarına gereksinimleri olduğu görülmekte. Gençlerin

üreme sağlığı ve cinsel sağlık konularında süregelen ihtiyacın giderilmesi ve bu alanda yerleşim yeri, cinsiyet ve gelir durumuna göre oluşan eşitsizlikleri yok etme konusunda sosyal devlete önemli görevler düşmekte.

Gençler en çok medya, okul ortamı ve aynı cinsten olan arkadaşlarından üreme ve cinsel sağlık bilgisi almakta. Medyanın verdiği bilgilerin kendilerine yetmediğini belirten gençler, daha çok yüz yüze ilişkinin olduğu danışmanlık hizmetine gereksinim duymakta. Bu konuda güvenilir bilgi kaynağı olarak özellikle hekimler gösterilmekte. Sosyal devletin bu alanda örgün eğitimden başlamak üzere alt yapıyı hazırlaması, gerekli hizmeti sunması gençlerin sağlıklı bir cinsel yaşam sürmeleri açısından çok yararlı sonuçlar doğuracaktır. Aksi halde gençler bil-

memekten ötürü önemli risklerle sürdürecekları cinsel yaşamlarında, maliyeti sosyal, sağlık toplumsal ve ekonomik yönden ağır olan yükleri ömür boyu taşımak zorunda kalacaklardır.

Davranış olarak ülkemizde cinsel ilişkiye başlama yaşının giderek düştüğü (bu araştırmadan), evlilik yaşının ise yükseldiği (Nüfus ve Sağlık Araştırmasından) görülmekte. Bu durum ülkemizde cinsel ilişkiye başlamayı erken yaşlara çektiği için, üreme sağlığı açısından ciddi riskleri de beraberinde getirmektedir. Bilgi eksikliği, gebelikten korunma yöntemlerine erişememe ve istismar bu yaş grubunda istenmeyen gebeliklerle karşılaşma riskini artırmakta. Araştırma sonuçları arasında gençlerin gelişim fizyolojisi ve gebelik ile ilgili bilgilerinin yetersizliğini gösteren önemli bulgular bulunmakta. Gençlerin cinsel davranış ve bilgileri konusundaki bu bulgular ışığında zaman geçirmeden başta örgün eğitim ve sağlık kuruluşlarının gerekli eğitimi vermeleri gerekmekte. Hizmet sunulacak kitlenin bu tür eğitim hizmetini kabul edeceği ve bilgiyi alırlılığının yüksek olduğu anımsanırsa, yarınlara daha sağlıklı gençler yetiştirebiliriz.

Ülkemizde bu konuda bir ilki gerçekleştiren Nüfusbilim Derneği yöneticilerine, araştırma için parasal destek sağlayan Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ülke temsilcilerine ve çalışmayı sorunsuz yürüten, bulguları ve yorumları ile bizleri ortak aklı bulmamız konusunda uyarıcı araştırmacılara teşekkür ederim.

* Dr., Nüfusbilimci, Sosyolog

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Tehlikeyi Tanıyalım

Çöp Toplama Aracı, Temizlik Görevlilerini Bir Sonraki Çöp Toplama Yerine Götürmektedir

Mustafa TAŞYÜREK*
(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

Durum: Bir caddede, araçlarının arkasına binerek bir sonraki çöp toplama yerine giden temizlik görevlileri sigaralarını içmektedir.

İşçilerin bu çalışma sırasında karşılaşılabileceği tehlikeyi tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. Tek elle tutunan işçi, aracın fren yapması veya tekerinin çukura düşmesi sonucu oluşabilecek sarsıntı sonucu düşebilir..
2. Ayakta durma platformuna değil de bir kenara basan işçilerin ayaklarının kayması sonucu düşerek ciddi şekilde yaralanabilir.
3. İçi organik ve inorganik atıklarla dolu çöp arabasının arkasında (her iki işçi de) sigara içmelerinin sonucu zararlı ve zehirli koku, gaz, buhar, tozları (ve mikro organizmaları) daha fazla soluyarak ciddi üst solunum yolları ve akciğer hastalıklarına yakalanabilirler

> Yanıtı 4. sayfada

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Şeyda AKSEL
Prof. Dr. Yasemin GÜNAY BALCI
Jeom. Erdoğan BOZBAY
Prof. Dr. Ayşen BULUT
Ecz. Dr. Ayçe ÇELİKER
Prof. Dr. Murat DEMİRCİOĞLU
Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU
Dr. Seyhan ERDOĞDU
Mak. Y. Müh. Aykut GÖKER
Prof. Dr. Bahar GÖKLER
Dr. Uğur GÖNÜL
Prof. Dr. Güler Okman FİŞEK
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK
Prof. Dr. Hamit FİŞEK
Prof. Dr. Kurthan FİŞEK
Oya FİŞEK
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
Prof. Dr. Ali Esat KARAKAYA
Prof. Dr. Müge ERSOY KART
Prof. Dr. Muammer KAYAHAN
Prof. Dr. Ahmet MAKAL
Prof. Dr. Ferhunde ÖZBAY
Prof. Dr. Nevzat ÖZGÜVEN
Prof. Dr. Şerife Türcan ÖZŞUCA
Mümtaz PEKER
Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Kim. Müh. Mustafa TAŞYÜREK
Dr. Engin TONGUÇ
Prof. Dr. İsmail TOPUZOĞLU
Mim. Y. Müh. Cihat UYSAL
Prof. Dr. İsmail ÜSTEL
Dr. Ecz. Leyla ÜSTEL

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU'NUN YİTİRDİĞİMİZ AMA HEP ARAMIZDA OLAN ÜYELERİ

Doç.Dr. Ömer Tunç SAVAŞÇI
Prof.Dr. Cahit TALAS

YAZI KURULU

Taner AKPINAR

Umur AŞKIN

Can Umut ÇİNER

Akasya KANSU

Emirali KARADOĞAN

Gülbiye YENİMAHALLELİ YAŞAR

İÇİNDEKİLER

- **ÇOCUK HABER**
Çocuk, Şiddet, İnsan Kaçakçılığı? 2
Derleyen: Emirali KARADOĞAN
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Fabrikalarda ve İnşaatlarda Grup Halinde Beslenme 5
A. Gürhan FİŞEK
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Rusya'da İş Güvenliği 8
Mustafa TAŞYÜREK
- **SOSYAL POLİTİKA**
'Dünya' Gıda Güvenliği Zirvesi 10
Taner AKPINAR
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı
2009 Yılı Raporunun Kısa Özeti 12
Özetleyen: Can Umut ÇİNER
- **YAŞAM**
Yöntem Bildirimi Nedir? 14
Cihat UYSAL
- **SOSYAL HEKİMLİK**
Sağlıkta Dönüşüm Projesi'ne Sermaye Desteği : TÜSIAD 15
Esra Ebru MAVİ
- **VAKIF HABERLERİ**
Çalışan Kız Karikatürleri 18
- **BASINDAN**
Pes Etmemek 21
Mümtaz SOYSAL
- **KİTAP TANITIMI**
2007 Türkiye Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması ... 22
Mümtaz PEKER
- **BULMACA**
İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım
Çöp Toplama Aracı, Temizlik Görevlilerini Bir Sonraki Çöp Toplama
Yerine Göttürmektedir 23
Mustafa TAŞYÜREK

Kütüphane

Fusret H. Fişek Bilim ve Sanat Ortamı

<http://kutuphane.fisek.org.tr>

- **Sahibi:** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi
Vakfı Adına
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
• **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:**
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
• **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4
Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
Tel: (312) 419 78 11 • **Faks:** (312) 425 28 01 - 395 22 71
• Web sayfası: www.fisek.org.tr
• Çalışma Ortamı Dergisi'nde yayınlanan yazılar,
resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.
• Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu bir HAKEMLİ dergidir.

- Çocuk Dostu'muz olanlara dergi ve kitaplarımız düzenli olarak gönderilmektedir. Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak görmek isteriz.
- Çalışma Ortamı Dergisi iki ayda bir yayınlanır.
(Yerel Süreli Yayın)
• ISSN 1302-3519
• Sayı: 112 • Eylül - Ekim 2010
• Ücretsizdir
- **Yapım ve Basım:** Büyük Anadolu Medya Grup
İstanbul Cad. Elif Sk. Sütçü Kemal İşhanı No:7/188
İskitler 06060 ANKARA
Tel: (0312) 384 30 70 (Pbx) • Fax: (0312) 384 30 57

Baskı Tarihi : 10 Kasım 2010